

Forvaltningsrevisjon | Klepp kommune

Tenestetilbødet til flyktningbarn og -ungdomar
i Klepp kommune

Mai 2019

«Tenestetilbudet til flyktningbarn og
–ungdomar»

Mai 2019

Rapporten er utarbeidd for Klepp
kommune av Deloitte AS.

Deloitte AS
Postboks 6013 Postterminalen,
5892 Bergen
tlf: 55 21 81 00
www.deloitte.no
forvaltningsrevisjon@deloitte.no

Samandrag

Deloitte har gjennomført ein forvaltningsrevisjon av tenestetilbodet til flyktningbarn og –ungdomar i Klepp kommune. Prosjektet blei bestilt av kontrollutvalet i Klepp kommune i sak 12/18, 12. april 2018. Føremålet med forvaltningsrevisjonen har vore å undersøkje om Klepp kommune har eit tilfredsstillande tilbod til flyktningbarn og –ungdomar, som bidrar til god integrering og oppfølging av barn og unge som er busett som flyktingar i kommunen. Vidare har det vore eit føremål å undersøke om minoritetsspråklege elevar, under dette flyktningbarn og –ungdomar, får eit tilfredsstillande tilbod om særskild språkopplæring i grunnskulane i kommunen.

I samband med forvaltningsrevisjonen har revisjonen gjennomgått aktuell dokumentasjon frå Klepp kommune. I tillegg er det gjennomført til saman 11 intervju. Fire av desse intervjuar var gruppeintervju med til saman 12 flyktningbarn og –ungdomar. Revisjonen intervjuar vidare både leiarar og andre tilsette i Klepp kommune som har ansvar for flyktingteneste, fritidstilbod og opplæringstilbod til minoritetsspråklege elevar. Rektorar ved to av skulane i kommunen blei også intervjuar. Det er også gjennomført ein stikkprøvekontroll av fire saker som gjeld vedtak om særskilt språkopplæring for minoritetsspråklege elevar.

Forvaltningsrevisjonen viser at Klepp kommune dei siste åra har sett i verk tiltak for å betre oppfølginga av flyktningbarn og –ungdom, særleg gjennom tilsetjing av ein eigen kontaktperson for barn og unge i Flyktingtenesta. Revisjonen meiner det er positivt at Klepp kommune, i samsvar med tilrådingar frå mellom anna Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, har retta merksemd mot deltaking i fritidsaktivitetar for flyktningbarn og –ungdom. Etter revisjonen si vurdering gjer Klepp kommune eit godt arbeid når det gjeld inkludering av flyktningbarna og –ungdomane i eksisterande fritidsaktivitetar, og det er retta mykje fokus mot det å motivere og leggje til rette for å delta i fritidsaktivitetar. Samtidig går det fram at kommunen har utfordringar med å finne passande fritidsaktivitetar for ungdomar mellom 16 og 24 år, og revisjonen meiner det er viktig at kommunen arbeider vidare med å prøve å finne høvelege aktivitetar også for denne aldersgruppa.

Revisjonen meiner vidare at manglande skriftleggjing og systematisering mellom anna av arbeidet med å kartleggje behov, setje i verk tiltak og evaluere tiltak, medfører ein risiko for manglar i oppfølginga og tilbodet til flyktningbarn og –ungdomar. Det er etter revisjonen si vurdering ein risiko for at arbeidet blir personavhengig, og at ein til dømes ikkje fangar opp systematiske manglar i tilbodet.

Basert på det som kjem fram i undersøkinga, er det revisjonen si vurdering at innføringstilbod til nykomne minoritetsspråklege elevar i grunnskulalder blir nytta innanfor dei rammer som er sett i opplæringslova. Revisjonen merkar seg også at kommunen har utført ei kartlegging av skulane sin praksis knytt til kartlegging og enkeltvedtak, og basert på dette har utarbeidd retningslinjer knytt til opplæringstilbodet til minoritetsspråklege elevar. Det er såleis sett i verk viktige tiltak det siste halvanna året, for å sikre at rettane til minoritetsspråklege elevar i Klepp kommune blir godt ivareteke på skulane. Likevel viser undersøkinga manglar både når det gjeld kartlegging av norskkunnskapane til minoritetsspråklege elevar, og manglar knytt til vedtak om særskild språkopplæring. Sistnemnde gjeld både manglande vedtak om tilbod som blir gitt og manglande praksis for vedtak om opphøyr av særskild språkopplæring. I tillegg er det manglar ved innhaldet i fleire av enkeltvedtaka som inngjekk i revisjonen sin stikkprøvekontroll. Dette er ikkje tilfredsstillande, og revisjonen meiner basert på dette at Klepp kommune per i dag ikkje har eit tilfredsstillande tilbod om særskild språkopplæring til minoritetsspråklege elevar i grunnskulepliktig alder.

Basert på det som kjem fram i undersøkinga tilrår revisjonen at Klepp kommune sett i verk nokre tiltak. Desse er presentert i *Kapittel 5. Konklusjon og tilrådingar*.

Innhold

Samandrag	3
1. Innleiing	6
2. Om tenesteområdet	9
3. Tenestetilbod og oppfølging av flyktningbarn og -ungdomar	12
4. Tilbod om grunnskuleopplæring og særskild språkopplæring til minoritetsspråklege elevar	30
5. Konklusjon og tilrådingar	43
Vedlegg 1 : Høyringsuttale	44
Vedlegg 2 : Revisjonskriterium	45
Vedlegg 3 : Sentrale dokument og litteratur	52

Detaljert innhaldsliste

Samandrag	3
1. Innleiing	6
1.1 Bakgrunn	6
1.2 Føremål og problemstillingar	6
1.3 Avgrensing	7
1.4 Metode	7
1.5 Revisjonskriterium	8
2. Om tenesteområdet	9
2.1 Organisering	9
2.2 Flyktningbarn og -ungdomar i Klepp kommune	10
3. Tenestetilbod og oppfølging av flyktningbarn og -ungdomar	12
3.1 Problemstilling	12
3.2 Revisjonskriterium	12
3.3 Mål for tenestene	16
3.4 Vurderingar av behov for tiltak og oppfølging	17
3.5 Tiltak for å følgje opp behov	20
3.6 Vurderingar av om tiltaka fungerer	24
3.7 Samarbeid med frivillige organisasjonar	25
3.8 Tilgang på tilstrekkeleg personale med kompetanse	25
3.9 Bruk av tolkar	27
3.10 Rutinar som sikrar tilfredsstillande tilbod til ungdomar mellom 16 og 24 år	27
4. Tilbod om grunnskuleopplæring og særskild språkopplæring til minoritetsspråklege elevar	30
4.1 Problemstilling	30
4.2 Revisjonskriterium	30
4.3 Tilbod om grunnskuleopplæring	32
4.4 Særskild opplæringstilbod i egne grupper, klassar eller skular	33
4.5 Kartlegging av norskkunnskapar	34
4.6 Tilbod om særskild språkopplæring	36
4.7 Vurdering av behov for tospråkleg fagopplæring og/eller morsmålsopplæring	39
4.8 Enkeltvedtak om særskild språkopplæring	40
5. Konklusjon og tilrådingar	43
Vedlegg 1 : Høyringsuttale	44
Vedlegg 2 : Revisjonskriterium	45
Vedlegg 3 : Sentrale dokument og litteratur	52

Figurar

Figur 1 Organisasjonskart helse og velferd.	9
---	---

Tabellar

Tabell 1 Barn og ungdomar som er busette i Klepp kommune som flyktningar	10
Tabell 2 Elevar med enkeltvedtak om særskild språkopplæring for skuleåret 2017/18.	10

1. Innleiing

1.1 Bakgrunn

Deloitte har gjennomført ein forvaltningsrevisjon av tenestetilbodet til flyktningbarn og –ungdomar i Klepp kommune. Prosjektet blei bestilt av kontrollutvalet i Klepp kommune i sak 12/18, 12. april 2018.

Oppdraget blei starta opp i mai 2018, men hovuddelen av oppdraget er etter avtale med kontrollutvalet i Klepp kommune gjennomført i perioden desember 2018 til februar 2019.

1.2 Føremål og problemstillingar

Føremålet med forvaltningsrevisjonen har vore å undersøkje om Klepp kommune har eit tilfredsstillande tilbod til flyktningbarn og -ungdomar, som bidrar til god integrering og oppfølging av barn og unge som er busett som flyktningar i kommunen. Vidare har det vore eit føremål å undersøke om minoritetsspråklege elevar, under dette flyktningbarn og –ungdomar, får eit tilfredsstillande tilbod om særskild språkopplæring i grunnskulane i kommunen.

Med bakgrunn i føremålet blei det utarbeidd følgjande problemstillingar som har blitt undersøkt:

1. Har Klepp kommune eit tilfredsstillande tilbod om tenester og oppfølging av barn og unge som er busett som flyktningar i kommunen eller som bur mellombels i kommunen?

- a) I kva grad har kommunen fastsett mål for tenestene til flyktningbarn og -ungdomar i kommunen?
- b) I kva grad er det gjort systematiske vurderingar av kva behov for tiltak og oppfølging denne gruppa med barn og unge har?
- c) I kva grad er det, mellom anna basert på ev. behovsvurderingar, etablert tiltak for å følgje opp dei behova som er avdekka, og kva tiltak er eventuelt etablert?
- d) I kva grad blir det gjennomført systematiske vurderingar av om etablerte tiltak fungerer etter føremålet?
- e) I kva grad samarbeider Klepp kommune med frivillige organisasjonar og andre relevante aktørar for å få eit best mogleg tilbod til flyktningbarn og –ungdomar i kommunen?
- f) I kva grad har flyktningtenesta i kommunen, og/eller andre relevante kommunale tenester, tilgang på tilstrekkeleg personale med kompetanse på flyktning- og integreringsfeltet, til å kunne gi flyktningbarn og -ungdomar eit godt oppfølgingstilbod?
- g) I kva grad nyttar kommunen tolkar for å kunne kommunisere med nykomne flyktningar, og sikre tilfredsstillande informasjon og medverking når det gjeld tilbodet til barn og unge?
- h) I kva grad har kommunen rutinar som sikrar at flyktningungdomar mellom 16 og 24 år får eit tilbod i samsvar med krav i introduksjonslova og opplæringslova?

2. I kva grad får minoritetsspråklege elevar i Klepp kommune tilbod om grunnskuleopplæring og tilbod om særskilt språkopplæring i samsvar med føresegn i regelverket?

- a) Sikrar kommunen at alle barn som bur i kommunen, og som er venta å vere i landet i meir enn tre månader, får tilbod om grunnskuleopplæring seinast innan ein månad?
- b) I kva grad får nykomne minoritetsspråklege elevar eit særskilt opplæringstilbod i eigne grupper, klassar eller skolar, og blir eit slikt eventuelt tilbod nytta innanfor rammene i regelverket?
- c) Er det etablert tilfredsstillande system for kartlegging av norskkunnskapane til minoritetsspråklege elevar?
- d) I kva grad får elevane eit tilbod om særskilt språkopplæring i samsvar med det som blir vurdert å vere eleven sitt behov?
- e) I kva grad blir det gjort ei konkret vurdering av om elevar som har behov for særskilt norskopplæring også har behov for tospråkleg fagopplæring og/eller morsmålsopplæring?
- f) I kva grad blir det fatta enkeltvedtak om særskilt språkopplæring i samsvar med sentrale krav i opplæringslova og forvaltningslova?

1.3 Avgrensing

Når det gjeld problemstilling 1 h), om tilbodet til ungdom mellom 16 og 24 år, omfattar forvaltningsrevisjonen berre dei tenester og oppgåver som ligg til kommunen. Når det gjeld retten til vidaregåande opplæring for denne gruppa ungdomar, og eventuelt tilbod om særskild språkopplæring for minoritetsspråklege elevar i tilknytning til vidaregåande opplæring, er dette eit fylkeskommunalt ansvar og difor ikkje omfatta av forvaltningsrevisjonen.

Hovudproblemstilling 2 med underproblemstillingar er avgrensa til å omfatte elevar i grunnskulepliktig alder. Vidare har hovudfokus også i denne delen av forvaltningsrevisjonen vore på flyktningbarn og – ungdomar.

1.4 Metode

Oppdraget er utført i samsvar med gjeldande standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001) og kvalitetssikring er underlagt krava til kvalitetssikring i Deloitte Policy Manual (DPM).

1.4.1 Dokumentanalyse

Rettsreglar og kommunale vedtak har blitt gjennomgått og nytta som revisjonskriterium. Vidare har informasjon om kommunen og dokumentasjon på etterleving av interne rutinar, regelverk m.m. blitt samla inn og analysert. Innsamla dokumentasjon har blitt vurdert opp mot revisjonskriteria.

1.4.2 Intervju

Revisjonen har utført til saman 11 intervju. Fire av desse intervju var gruppeintervju med til saman 12 flyktningbarn og –ungdomar som gjekk på språkstasjonen, Kleppe skule, Klepp ungdomsskule og Bryne vidaregåande skule. Barna/ungdomane hadde vore i Noreg mellom ni månader og 2 ½ år, og er busett i Klepp kommune. Føremålet med desse intervju var å kartleggje korleis tilbodet retta mot barn og unge blir oppfatta frå brukarperspektivet.

To av intervju var med personar i kommuneleiinga som har det overordna ansvaret for flyktningteneste og opplæringstilbod til minoritetsspråklege elevar: kommunalsjef helse og velferd, verksemdleiar helse og inkludering, kommunalsjef barn og unge, og skulesjef. To andre intervju blei gjennomført med rektorar ved to av skulane i kommunen, mellom anna Kleppe skule der språkstasjonen ligg. Revisjonen intervju tre representantar frå Flyktningtenesta i samband med forvaltningsrevisjonen, mellom anna leiar og kontaktperson barn og unge. I tillegg intervju vi kulturkonsulent ved kulturavdelinga.

1.4.3 Stikkprøvekontroll

Revisjonen har gjennomført ein stikkprøvekontroll av fire¹ saker som gjeld vedtak om særskilt språkopplæring for minoritetsspråklege elevar, for å undersøke om det føreligg dokumentasjon på kartlegging av norskkunnskapar og vurdering av eleven sine behov for særskild språkopplæring, om det er henta inn samtykke der det er påkravd, og om vedtak er utforma i samsvar med krav i forvaltningslova og opplæringslova.

1.4.4 Verifiseringsprosessar

Oppsummering av intervju er sendt til dei som er intervju for verifisering og det er informasjon frå dei verifiserte intervjureferata som er nytta i rapporten.

Utkast til rapport blei sendt til rådmannen for verifisering av datagrunnlaget. Faktafeil som blei påpeika i samband med verifiseringa er retta opp. Deretter blei rapporten sendt på høyring til Klepp kommune ved rådmannen. Rådmannen sin høyringsuttale går fram av vedlegg 1.

¹ Ifølgje prosjektplanen skulle stikkprøvekontrollen omfatte fem saker. Ved ein av skulane, der det var avtalt at to saker skulle leggjast fram for gjennomgang, viste det seg imidlertid i samband med stikkprøvegjennomgangen at det likevel ikkje var gjort enkeltvedtak om særskild språkopplæring for ein av elevane. Skulen hadde ikkje andre saker frå aktuelle skuleår som kunne veljast ut til stikkprøvekontroll i staden for saka som utgjekk. Difor blei berre fire enkeltsaker gått gjennom.

1.5 Revisjonskriterium

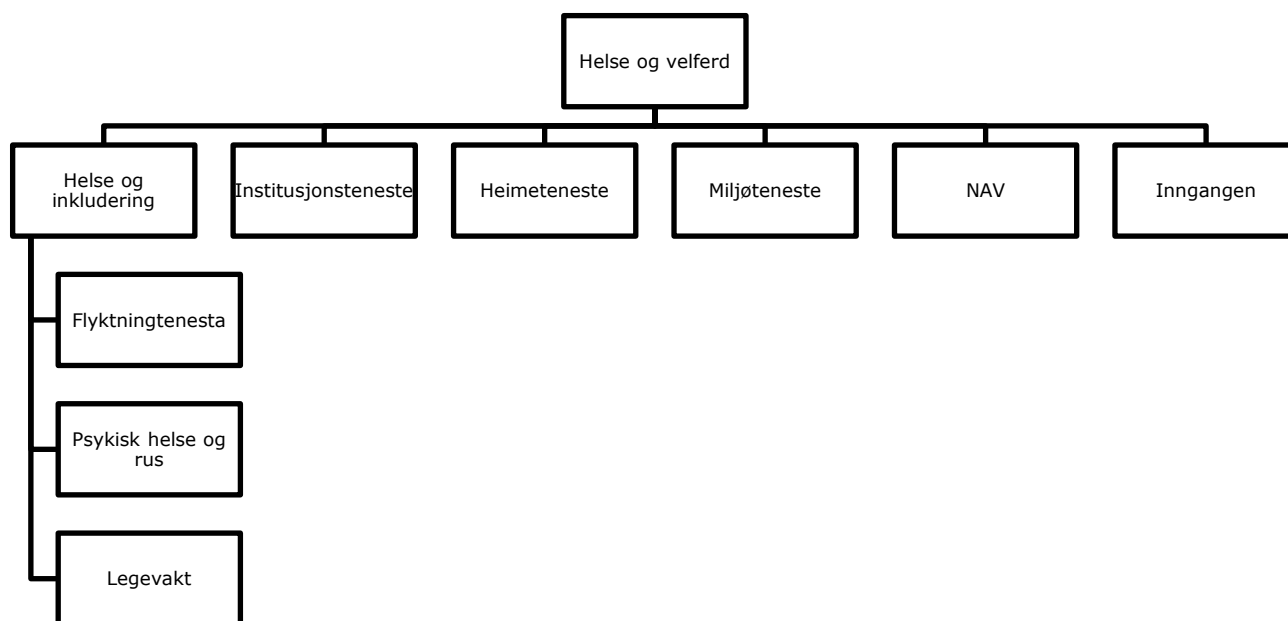
Revisjonskriteria er dei krav og forventningar som forvaltningsrevisjonsobjektet skal bli vurdert opp mot. Kriteria er utleia frå autoritative kjelder i samsvar med krava i gjeldande standard for forvaltningsrevisjon. I dette prosjektet er revisjonskriteria i hovudsak henta frå opplæringslova, introduksjonslova og forvaltningslova. Kriteria er nærare presentert innleiingsvis under kvart tema, og i vedlegg 2 til rapporten.

2. Om tenesteområdet

2.1 Organisering

Flyktingtenesta i Klepp kommune består i dag av ni årsverk, og blei 1. august 2018 organisert under nyoppretta verksemd for helse og inkludering.² Leiar for Flyktingtenesta rapporterer til verksemdleiar for helse og inkludering. Tidlegare var Flyktingtenesta organisert under NAV. Både NAV og verksemd helse og inkludering er plassert i tenesteområde helse og velferd som blir leia av kommunalsjef. Figuren under syner kva avdelingar som ligg under verksemd for helse og inkludering (underavdelingane til dei andre tenestene går ikkje fram av figuren).

Figur 1 Organisasjonskart helse og velferd.

Det blir opplyst at det er ein hovudregel at Flyktingtenesta, ved vedtak om busetjing av flyktingbarn eller -ungdom i Klepp, informerer samarbeidspartar med det same. Dette er til dømes helsestasjon, kultur og fritid, bustadkontor, barnehage, skule, språkstasjon, SFO, Bryne kompetansesenter og NAV.

Samanslåing flyktingtenesta Klepp og Time

I perioden mai 2018 til oktober 2018 blei ei mogleg samanslåing mellom Flyktingtenesta i Klepp og nabokommunen Time utgreidd. Ei prosjektgruppe utarbeidde ein prosjektrapport der fordeler og ulemper av samanslåing går fram. I kommunestyremøte 17. desember 2018 blei følgjande vedtatt i sak 85/18:

Rådmannen foreslår at saka går til senior- og brukarrådet og AMU til uttale, og deretter til behandling i hovudutval for helse og velferd og kommunestyret med slik tilråding:

1. Flyktingtenestene i Klepp og Time vert slått saman med og samlokalisert med Bryne kompetansesenter.
2. Det vert igangsett ein prosess i lag med tilsette og tillitsvalde i flyktingtenestene og Bryne kompetansesenter for å førebu og gjennomføra samorganisering og samlokalisering.

² Det blir opplyst at det per 14.02.19 er gitt tilbod om fast stilling til fire av dei ni tilsette. To av dei tilsette hadde fast stilling frå tidlegare. I tillegg er det lyst ut to faste stillingar internt, og ei stilling er ekstern utlyst som 1-års engasjement med moglegheit for fast tilsetting.

3. Utkast til administrativ vertskommuneavtale med Time kommune som vertskommune og premissar for verksemdoverdraging vert lagt fram for kommunestyra i Klepp og Time for godkjenning i løpet av 1. halvår 2019.

4. Samorganisering og samlokalisering skal seinast tre i kraft frå 01.01.2020.

2.2 Flyktningbarn og -ungdomar i Klepp kommune

Flyktningtenesta opplyser at dei følgjer opp barn og unge i tilskotsperioden som varierer frå tre til fem år.³ Klepp kommune har ikkje politisk vedtak om busetting av einslege mindreårige. Barn og ungdom blir som hovudregel busette i Klepp kommune saman med familien. Per dags dato er det ikkje asylmottak i Klepp kommune. Det er difor ikkje flyktningbarn og -ungdomar som oppheld seg mellombels i kommunen medan dei søker asyl.

Tabell 1 syner ei oversikt over talet på barn og ungdomar som er blitt busette i Klepp kommune som flyktningar frå 2015 til 16.06.2018.

Tabell 1 Barn og ungdomar som er busette i Klepp kommune som flyktningar frå 2015 til 16.06.2018.

Aldersgruppe	Tal barn
0-6 år	20
Grunnskulealder 6-16 år	25
16-24 år	17 ⁴
Totalt	62

Tabell 2 syner kor mange elevar som hadde enkeltvedtak om særskilt språkopplæring for skuleåret 2017/18. Tala omfattar både barn av flyktningar og andre minoritetsspråklege barn, til dømes barn av arbeidsinnvandrarar.

Tabell 2 Elevar med enkeltvedtak om særskilt språkopplæring for skuleåret 2017/18.

Trinn	Tal elevar med enkeltvedtak om særskilt språkopplæring
1. trinn	6
2. trinn	16
3. trinn	17
4. trinn	9
5. trinn	6
6. trinn	6
7. trinn	5
8. trinn	8
9. trinn	6
10. trinn	8
Totalt	87 elevar

³ Kommunane får ulike tilskot som skal bidra til å dekke utgiftene ved busetting og integrering. Dei største utgiftene kjem, ifølgje IMDi, dei første åra etter busettinga: *Integreringstilskudd*. Sist oppdatert: 28. januar 2019. Flyktningtenesta opplyser at status som *flyktning* genererer oppfølging i 5 år, medan status som *familieinnvandra* genererer oppfølging i 3 år.

⁴ Av desse var det ein einsleg mindreårig.

Det blir opplyst at ingen elevar fekk morsmålsopplæring, medan tre elevar fekk tospråkleg fagopplæring skuleåret 2017/18. Det blir også opplyst at det frå juni 2015 til juni 2018 er 16 personar i alderen 18-24 år som har fått vedtak om introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

3. Tenestetilbod og oppfølging av flyktningbarn og -ungdomar

3.1 Problemstilling

I dette kapittelet vil vi svare på følgjande hovudproblemstilling med underproblemstillingar:

Har Klepp kommune eit tilfredsstillande tilbod om tenester og oppfølging av barn og unge som er busett som flyktningar i kommunen eller som bur mellombels i kommunen?

Under dette:

- I kva grad har kommunen fastsett mål for tenestene til flyktningbarn og -ungdomar i kommunen?
- I kva grad er det gjort systematiske vurderingar av kva behov for tiltak og oppfølging denne gruppa med barn og unge har?
- I kva grad er det, mellom anna basert på ev. behovsvurderingar, etablert tiltak for å følgje opp dei behova som er avdekka, og kva tiltak er eventuelt etablert?
- I kva grad blir det gjennomført systematiske vurderingar av om etablerte tiltak fungerer etter føremålet?
- I kva grad samarbeider Klepp kommune med frivillige organisasjonar og andre relevante aktørar for å få eit best mogleg tilbod til flyktningbarn og -ungdomar i kommunen?
- I kva grad har flyktningtenesta i kommunen, og/eller andre relevante kommunale tenester, tilgang på tilstrekkeleg personale med kompetanse på flyktning- og integreringsfeltet, til å kunne gi flyktningbarn og -ungdomar eit godt oppfølgingstilbod?
- I kva grad nyttar kommunen tolkar for å kunne kommunisere med nykomne flyktningar, og sikre tilfredsstillande informasjon og medverking når det gjeld tilbodet til barn og unge?
- I kva grad har kommunen rutinar som sikrar at flyktningungdomar mellom 16 og 24 år får eit tilbod i samsvar med krav i introduksjonslova og opplæringslova?⁵

3.2 Revisjonskriterium

Tilbodet til flyktningbarn og -ungdomar

NOVA⁶ utarbeidde i 2009 eit notat om særskilte tiltak retta mot flyktningbarn.⁷ Her går det fram at eit fleirtal av norske kommunar nyttar særskilte tiltak, altså tiltak som ikkje er retta mot andre barn, i arbeidet med integrering og oppfølging av flyktningbarn dei to første åra etter busetting. Tiltaka dreidde seg særleg om tiltak for å auke sosial deltaking, og tiltak retta mot barnehage og SFO. Notatet byggjer mellom anna på mål fastsett i stortingsmeldinga *Mangfold gjennom inkludering og deltaking* (KRD 2003-2004)⁸, der mellom anna følgjande integreringsmål blir lagt fram for barn som veks opp i Noreg:

- Meistre skule og utdanning på linje med andre
- Ha like moglegheiter i arbeid som vaksne
- Delta på linje med andre i det sivile og politiske liv
- Oppløve tilhøyr og aksept for den ein er

Vidare går det fram av stortingsmeldinga at innvandrarbarn og flyktningbarn blir forma i vekselverknaden mellom familie, heimemiljø, skule og samfunnet elles, og at det er dei generelle oppvekstvilkåra som skal sikre at alle barn blir inkludert. Det er difor dei universelle ordningane, som gjeld for alle, som først og fremst skal sikre integrering av barn og unge. I tillegg kan det vere aktuelt med særlege tiltak spesielt

⁵ I denne problemstillinga har revisjonen gjort ei utviding i forhold til formuleringa av problemstillinga i prosjektplanen for forvaltningsrevisjonen. Revisjonen har vurdert det som føremålstenleg å endre frå 18 til 16 år, samt å leggje til opplæringslova i tillegg til introduksjonslova.

⁶ Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

⁷ Bjerkan (NOVA): *Integrering av flyktningbarn. Norske kommuners bruk av særtiltak*. NOVA Notat 9/09.

⁸ Kommunal- og regionaldepartementet: *Mangfold gjennom inkludering og deltaking*. 1. oktober 2014.

retta mot flyktningbarn og –ungdomar. Notatet frå NOVA nemner særleg tiltak retta mot skule, under dette både knytt til språk og anna opplæring, barnehage og tiltak retta mot fritid og fritidsaktiviteter.

Viktigheita av fritidsaktivitetar

30. oktober 2015 sendte Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) eit brev til alle landets kommunar og fylkeskommunar. I brevet *Kommunenenes og fylkeskommunenenes ansvar for barn og unge som oppholder seg i kommunen som asylsøker* tilrår Bufdir at kommunane gir barn i grunnskulealder tilbod om fritidsaktivitetar i tillegg til at dei blir sikra opplæring. Det går fram av brevet at aktivitetane kan bidra til meistring og såleis verke som førebyggjande psykososialt arbeid.⁹

I Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sin rapport *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger* går det fram at deltaking i fritidsaktivitetar er den viktigaste arenaen for integrering av einslege mindreårige. Følgjande tilråding kan også vere relevant for flyktningbarn- og ungdom som blir busette med familiane sine:

Barn som er med på fritidsaktiviteter, kan oppleve mestring. De knytter kontakter og vennskap på tvers av ulike etniske grupper og mellom nyankomne og norske ungdommer. Mange enslige mindreårige tar selv initiativ til og finner sosiale aktiviteter de kan delta i. Hvis ikke, bør vi motivere dem til å finne en fritidsinteresse som de liker, og hjelpe dem med å etablere kontakt.¹⁰

Vurderingar av behova til flyktningbarn og –ungdom

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sin rapport *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger* omhandlar mellom anna kva vurderingar kommunane må gjere for å kunne skape eit godt og heilskapleg tilbod til flyktningbarn og –ungdom:¹¹

Et godt og helhetlig tilbud bør utformes med utgangspunkt i hva barnet trenger. Kommunen vurderer dette ut fra barnets egenart, bakgrunn, erfaringer fra flukten, livssituasjon og behov for omsorg, støtte, opplæring, helsehjelp, tiltak osv.

Rapporten understrekar vidare at kommunen må leggje vekt på barnet si eiga oppfatning. Då vil barnet få moglegheit til å meistre sin egen situasjon, ta i bruk egne ressursar og bli sjølvstendig.

Mål og tiltak for arbeidet med flyktningbarn og –ungdomar

Det å arbeide systematisk, mellom anna gjennom etablering av mål og tiltak knytt til arbeidet med flyktningbarn og –ungdom, fell under dei generelle krava til internkontroll i kommunelova. I forarbeida til kommunelova, Ot.prp. nr. 70 (2002-2003), blir det vist til at internkontroll særleg er eit verkty for leiinga, og

(...) er en integrert del av ledelsens styring av organisasjonen. Internkontroll defineres i videste forstand som en prosess, iverksatt og gjennomført av virksomhetens ledere og ansatte, med formål å sikre måloppnåelse på følgende områder:

- Målrettet og effektiv drift
- Pålitelig ekstern rapportering
- Overholdelse av gjeldende lover og regelverk.

Nye krav om internkontroll følgjer av ny kommunelov, men er per i dag ikkje sett i kraft.

⁹ Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir): *Kommunenenes og fylkeskommunenenes ansvar for barn og unge som oppholder seg i kommunen som asylsøker*. 30. oktober 2015.

¹⁰ Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet: *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. –En håndbok for kommunene*. 2011.

¹¹ Ibid.

Samarbeid mellom kommunen og frivillige organisasjonar

Det går fram av *Rundskriv til lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonslova)* at foreiningslivet og fritidsarenaen eignar seg godt for både språkpraktisering og læring av sosiale og kulturelle kodar.¹²

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sin rapport *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger* peikar på at kommunane må vere medvitne på den ressursen dei frivillige organisasjonane utgjer i lokalsamfunnet. Kommunane blir oppmoda om å finne ut kva organisasjonane kan bidra med når det gjeld integrering og busetting. Det blir peika på at tilknytning og nære relasjonar er noko av det viktigaste i barn og unge si positive utvikling, og at kommunen difor må ha eit tilbod som ivaretek og stimulerer denne viktige utviklinga.

Et godt fritidstilbud, med oppfølging kan blant annet bidra til at færre dropper ut av skolen. Deltakelse i frivillige organisasjoner lærer de unge om sosialt fellesskap og demokrati.¹³

Kompetanse på flyktning- og integreringsfeltet

Gjennom Rundskriv G-01/2016¹⁴ til introduksjonslova blir det gitt tilrådingar om andre tilbod, oppfølging og organisering av tenestene til flyktningar, som kan bidra til gode introduksjonsordningar. Det går fram at eit sentralt vilkår som bør vere på plass for å få til ei velfungerande introduksjonsordning er tilstrekkeleg kompetanse i kommunen. Ei av dei organisatoriske anbefalingane som går fram av rundskrivet til introduksjonslova er at kompetanseutvikling og fagleg fellesskap er viktig for fagleg utvikling og tryggleik.¹⁵

Fleire særlovar og forskrifter som gjeld for kommunal tenesteyting har eigne krav knytt til det å sikre tilstrekkeleg kompetanse for å sikre tilfredsstillande kvalitet i tenesteytinga.

Bruk av tolk

Rundskrivet til introduksjonslova peikar også på viktigheita av bruk av tolk for å kunne oppfylle lovkrav om informasjon og brukarmedverknad.

I rundskrivet til introduksjonslova går det fram at det for mange deltakarar i introduksjonsprogrammet eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap, vil vere bruk for tolk for at kommunen skal kunne kommunisere med dei. Ifølgje rundskrivet må kommunen også vurdere om dei fyller opplysningsplikta etter forvaltningslova i tilfelle der deltakar har liten eller svak språkleg kompetanse på norsk.¹⁶

IMDi peikar også på at forvaltningslova inneheld føresegnar som kan medføre plikt til å bruke tolk. Mellom anna peikar IMDi på at det følgjer av forvaltningslova § 17 at offentlege tenestemenn og fagpersonar har plikt til å informere, rettleie og høyre partane før det blir fatta vedtak i ei sak.¹⁷

Rettane til ungdomar som er fylt 16 år

Rett til vidaregåande opplæring

Ifølgje opplæringslova § 3-1 første ledd har ungdom som har fullført grunnskulen eller tilsvarande opplæring, rett til tre års heilstids vidaregåande opplæring. Udir spesifiserer at ungdom har rett til å bli tatt inn til Vg1 dersom dei oppfyller eitt av følgjande vilkår i forskrift til opplæringslova § 6-13:

- har fullført norsk grunnskuleopplæring (anten ordinær grunnskole eller grunnskuleopplæring for voksne)
- er skrive ut av norsk grunnskole
- har gjennomgått allmenn grunnopplæring i utlandet i minst 9 år
- har tilsvarande realkompetanse som fullført norsk grunnskuleopplæring for voksne

¹² Justis- og beredskapsdepartementet. *Rundskriv til lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)*. Rundskriv G-01/2016. 20. september 2016.

¹³ Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir): *Kommunenes og fylkeskommunenes ansvar for barn og unge som oppholder seg i kommunen som asylsøker*. 30. oktober 2015.

¹⁴ Justis- og beredskapsdepartementet: *Rundskriv til lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)*. Rundskriv G-01/2016. 20. september 2016.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ IMDi. *Hva sier loven om bruk av tolk?* Sist oppdatert: 26. juni 2018

Dette gjeld òg dei som har fullført vidaregåande opplæring i eit anna land, men som ikkje får godkjent opplæringa som studiekompetanse eller yrkeskompetanse i Noreg.

Retten til vidaregåande utdanning må takast ut i løpet av ein samanhengande periode på fem år, eventuelt seks år dersom opplæringa heilt eller delvis blir gjeve i lærebedrift. Retten må nyttast innan utgangen av det året ungdomen fyller 24 år.

Ein søkjar som kan dokumentere at han eller ho har gjennomgått niårig grunnskuleopplæring i eit anna land, har rett til inntak til vidaregåande opplæring etter § 6-13. Dersom vedkomande ikkje har dokumentasjon på grunnskuleopplæring frå heimlandet, skal kommunen gjere ei kartlegging av realkompetansen deira. Målet med realkompetansevurderinga er å finne ut om søkjaren har rett til vidaregåande opplæring¹⁸ eller rett til grunnskuleopplæring for vaksne etter opplæringslova § 4A-1.

Rett til grunnskuleopplæring for vaksne

Minoritetsspråklege i alderen 16-24 år har ikkje rett og plikt til ordinær grunnskuleopplæring, men kan ha rett til grunnskuleopplæring etter opplæringslova § 4-1.¹⁹ Dei som kan ha rett til grunnskuleopplæring for vaksne etter opplæringslova § 4A-1 er dei som i) er over opplæringspliktig alder, ii) treng grunnskuleopplæring og iii) ikkje har rett på vidaregåande opplæring etter § 3-1.

Rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Ifølgje introduksjonslova § 17 har utlendingar mellom 16 og 67 år rett og plikt til deltaking i gratis opplæring i norsk og samfunnskunnskap på til saman 600 timar dersom dei har fått opphald på visse nærare spesifiserte vilkår.²⁰

Rettane til ungdomar som er fylt 18 år

I likskap med ungdomane som er fylt 16 år, kan ungdomar over 18 år ha rett på grunnskuleopplæring for vaksne eller vidaregåande opplæring.²¹ Ein viktig skilnad er likevel at ungdomar som er fylt 18 år kan ha rett og plikt på introduksjonsprogram etter introduksjonslova. Ifølgje introduksjonslova²² § 2 har nykomne utlendingar mellom 18 og 55 år med behov for grunnleggjande kvalifisering og som oppfyller visse kriterium, rett og plikt til deltaking i introduksjonsprogram.

Føremålet med introduksjonslova er å styrke nykomne innvandrarar si moglegheit for deltaking i yrkes- og samfunnslivet, og slik også deira økonomiske sjølvstende. Både vidaregåande opplæring eller grunnskuleopplæring for vaksne kan vere del av introduksjonsprogrammet.

Rett og plikt til deltaking i introduksjonsprogram gjeld i hovudsak berre for personar som er busett i kommunen i medhald av særskilt avtale mellom utlendingsmyndene og kommunen, og som nykomen reknast den som har vore busett i kommunen i mindre enn to år når vedtak om deltaking i introduksjonsordning skal treffast.

Det går vidare fram av introduksjonslova at det er kommunen sitt ansvar å sørge for introduksjonsprogram til nykomne innvandrarar som er busett i kommunen. Kommunen skal «[s]å snart som mulig og innen tre månader etter bosetting i kommunen eller etter at krav om deltakelse blir framsatt, tilrettelegge introduksjonsprogram (...)».

Sjå vedlegg 2 for utfyllande revisjonskriterium.

¹⁸ Søkjaren har rett på vidaregåande opplæring dersom han eller ho har ein kompetanse tilsvarande karakteren 2 i dei fem faga vedkomande blir testa i.

¹⁹ Utdanningsdirektoratet: *Minoritetsspråklige ungdom og vaksne mellom 16-24 år i vidaregåande opplæring*. Sist endra: 20.05.2016.

²⁰ IMDi. *Hvem deltar i opplæring i norsk og samfunnskunnskap?* Sist oppdatert: 27. oktober 2017

²¹ Dersom personar mellom 18 og 24 år har rett til vidaregåande opplæring, kan dei i staden søkje om å få rett til vidaregåande opplæring for vaksne, jf. oppl § 3-1 tiande ledd.

²² Justis- og beredskapsdepartementet: *Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)*, LOV-2003-07-04-80.

3.3 Mål for tenestene

3.3.1 Datagrunnlag

I juni 2015 blei utfordringar knytt til arbeidet med flyktningar tatt opp i leiargruppa til rådmannen i Klepp kommune. I eit skriv kalla «Organisering og økonomi knytt til flyktningarbeidet – godkjent av rådmannens leiargruppe 09.06.2015» går det fram at leiargruppa har lagt følgjande mål til grunn:

1. Arbeidet skal organiserast og drivast slik at flyktningane opplever å bli godt mottekne og inkluderte i lokalsamfunnet.
2. Flyktningane skal få nødvendig rettleiing og støtte slik at dei innan rimeleg tid blir ansvarlege og sjølvstendige innbyggjarar.

Klepp kommune har ikkje definert ytterlegare mål knytt til kommunen sitt arbeid med til *flyktningbarn og –ungdom*. I intervju blir det peika på at flyktningbarn og –ungdom er inkluderte i andre sektorplanar der barn og unge inngår, til dømes i oppvekstplanen 2018-2026²³ og i handlingsplan mot barnefattigdom 2013-2016²⁴. I desse planane er ikkje flyktningbarn og –ungdom spesifikt nemnde, og det blir opplyst at det er ein medviten strategi frå Klepp kommune å ikkje nemne flyktningar som spesifikk gruppe i kommunale planar då ein ikkje ønskjer å stigmatisere sårbare grupper.

Det blir også peika på at målsettingane som gjeld vaksne flyktningar, i stor grad også vil gjelde barna deira. Flyktingtenesta viser også til busettingsrutinane deira, der følgjande punkt går fram under overskrifta «Oppfølging av barn og unge i Flyktingtjenestens portefølje»: ²⁵

- KP barn og unge følgjer opp barn- og ungdomsgruppe opptil 24 år for å sikre ei betre integrering, og gi støtte til foreldregruppa. Dette skjer mellom anna via tilbod om leksehjelp, aktivitetsdagar i samband med skuleferie, oppfølgingssamtalar i heim og tilrettelegging for deltaking i fritidsaktivitetar.
- KP barn og unge opprettheld ein jamleg kontakt med skule-, barnehage- og SFO-tilsette for å følgje opp og støtte foreldra og føresette i deira oppfølging.
- KP barn og unge følgjer opp elevar på vidaregåande skule for å unngå pasifisering og drop-outs, samt for å bidra til eit produktivt læringsmiljø på skule og i heimen.

Utover desse formuleringane, syner Flyktingtenesta til handlings- og kompetanseplanen sin som rettleiande for arbeidet dei utfører. Tiltak i denne planen tar utgangspunkt i sju satsingsområde som går fram av Klepp kommune sin strategiplan «Taktskifte. Helse og velferd i ei ny tid, strategiplan 2015 – 2026». Dei sju satsingsområda er: Brukarmedverknad, familie og nettverk, frivillig innsats, velferdsteknologi, samhandling, tidleg innsats og førebygging, og nye arbeidsmåtar. I handlings- og kompetanseplanen går det fram korleis dei vil arbeide med desse satsingsområda i 2019, og kva kompetansebehov som er knytt til dei ulike områda. Under *tidleg innsats og førebygging* går det mellom anna fram at Flyktingtenesta i 2019 vil halde fram med å leggje til rette for at ungdom skal ut i aktivitet, halde fram med å sikre gode buforhold til barn og unge, og halde fram med å setje i verk tiltak for å hindre barnefattigdom. Andre moment som går fram under same satsingsområde er mellom anna leksehjelp til ungdomsgruppa og oppfølging heime. ²⁶ For dei ulike tiltaka og tilboda som er etablert er det ikkje etablert eigne skriftlege mål, eller ein plan for evaluering av måloppnåing for det enkelte tiltak/tilbod.

3.3.2 Vurdering

Etter revisjonen si vurdering er det ikkje etablert tydelege mål for arbeidet med flyktningbarn og –ungdom i Klepp kommune. Det er forståeleg at kommunen - med utgangspunkt i faren for å stigmatisere - ikkje ønskjer å utpeike denne gruppa spesielt. Samtidig meiner revisjonen at mangelen på tydelege mål kan medføre ein risiko for at arbeidet med flyktningbarn og –ungdom blir personavhengig og ikkje tilstrekkeleg systematisk. Revisjonen registrerer at det er sett i verk ein del tiltak, mellom anna gjennom å opprette ei eiga stilling som kontaktperson barn og unge i Flyktingtenesta, og at det gjennom Flyktingtenesta sin

²³ Klepp kommune. *Oppvekst. Klepp kommune 2018 – 2026*.

²⁴ Klepp kommune. *Handlingsplan mot barnefattigdom 2013-2016*.

²⁵ Flyktingtenesta. *Rutiner for bosetting. Flyktingtjenesten i Klepp kommune*. Utan dato.

²⁶ Klepp kommune. *Taktskifte. Helse og velferd i ei ny tid, strategiplan 2015 – 2026*. Vedteken av kommunestyret 17.11.2014

handlingsplan for 2019 er vist til enkelte aktivitetar ein vil ha fokus på (sjå kapittel 3.4 og 3.5 for nærare omtale av iverksette tiltak). Revisjonen meiner at det ville vere ein fordel om det var etablert tydelege samanhengar mellom tiltak som blir sett i gang, og meir overordna målsettingar for kommunen sitt arbeid retta mot denne gruppa barn og unge. Tydelege mål, både på overordna nivå og for det enkelte tiltak som blir sett i verk, er også viktige for å kunne evaluere tiltaka, og fortløpande vurdere om tiltak fungerer i samsvar med intensjonen, eller om det er behov for andre eller justerte tiltak for å nå måla.

3.4 Vurderingar av behov for tiltak og oppfølging

3.4.1 Datagrunnlag

Som nemnt i kap. 3.3 blei utfordringar knytt til arbeidet med flyktningar tatt opp i rådmannen si leiargruppe i juni 2015. Det blei peika på to hovudutfordringar: mangel på heilskap og mangel på resultat. Det går fram at første steg for å ta tak i desse utfordringane, er å tilsetje ein person som kan «sjå heile biletet/heilskapen i flyktningarbeidet». Vidare går det fram at ny leiar for Flyktingtenesta får eit overordna ansvar for å utvikle tenesta.²⁷

Revisjonen får opplyst at leiar for Flyktingtenesta blei tilsett 1. november 2015. I byrjinga brukte leiar tid på å kartleggje arbeidet som tenesta utførte. Arbeidet viste seg å vere mangelfullt, mellom anna på grunn av at arbeidsmengda var for stor for 3 ½ årsverk. Denne kartlegginga er ikkje skriftleggjort.

Under kartlegginga som blei gjennomført av leiar for Flyktingtenesta i 2016 kom det fram at dei tilsette ikkje arbeidde med flyktningbarn og –unge. Dette blei ikkje vurdert å vere deira oppgåve. Leiar for Flyktingtenesta signaliserte at det var behov for at nokon arbeidde målretta med flyktningbarn og –unge, og det blei tilsett ein kontaktperson for denne gruppa 1. januar 2017.

Kontaktperson barn og unge byrja å undersøke kva flyktningbarn og –ungdomar som var busette i Klepp, både barna til dei som gjekk i introduksjonsprogrammet og andre barn innanfor tilskotsperioden på fem og tre år.²⁸ Det blir opplyst at kontaktperson barn og unge fann om lag 50 barn og unge i denne målgruppa. Det viste seg at ingen av flyktningbarna gjekk i SFO, men var i staden heime med foreldra. Det blir peika på at dette var mogleg på grunn av at introduksjonsprogrammet på denne tida korkje var heilårleg eller på fulltid. Deltakarane hadde berre opplæring i norsk og samfunnskunnskap og ingen arbeidsretta tiltak. Heller ikkje denne kartlegginga er skriftleggjort/dokumentert gjennom skriftleg rapportering.

I samband med oppbygginga av eit heilårleg introduksjonsprogram på fulltid, blei det tatt grep for å sikre SFO- og barnehageplassar til barna til flyktningane som var busett i kommunen. Det blir opplyst at eit heilårleg introduksjonsprogram på fulltid var klart frå midten av august 2016. I dag legg kommunen til rette for barnehage- og SFO-plass og betalar for plassen når begge foreldre går i introduksjonsprogrammet.²⁹

3.4.1.1 Ønske om fritidsaktivitetar

Ved kulturavdelinga i Klepp kommune er det ei halv stilling retta mot flyktningar/innvandrarar. Etter at barna og ungdomane har kome i gang på skulen, tar Flyktingtenesta kontakt med kulturkonsulent som held eit møte med alle flyktningfamiliene. Både barn og vaksne deltar i desse møta der kulturkonsulent informerer om kva moglegheiter som finst i kommunen, og spør om det er aktivitetar dei kunne tenkt seg å vere med på. Det blir opplyst at alle flyktningbarn og –ungdomar som ønskjer det, får eit fritidstilbod. For å plukke opp om ønska deira endrar seg, arrangerer som regel kulturkonsulent ein oppfølgingssamtale. Det blir opplyst at det er utvikla eit skjema fra Flyktingtenesta og Kulturavdelinga som blir fylt ut av kulturkonsulent og deltakar/ungdom/deira føresette, og som blir sendt til Flyktingtenesta for godkjenning av aktivitet og kontingent. Kulturkonsulent erfarer at fritidsaktivitetar er med og sikre at flyktningbarn og –ungdom kjenner tilhøyre til samfunnet. Etter det revisjonen er kjend med, føreligg det ikkje skriftlege

²⁷ Klepp kommune. *Organisering og økonomi knytt til flyktningarbeidet – godkjent av rådmannens leiargruppe 09.06.2015.*

²⁸ Som nemnt i kap. 2.2 generer status som *flyktning* oppfølging i 5 år, medan status som *familieinnvandrar* genererer oppfølging i 3 år.

²⁹ Klepp kommune. *Rutiner for bosetting. Flyktingetjenesten i Klepp kommune.* Utan dato.

retningslinjer og rutinar som skildrar denne praksisen med samtaler og kartlegging av ønskje om fritidsaktivitetar.

Ut over dialogen som kulturkonsulent og Flyktingtenesta har i kvar enkelt sak, gjennomfører ikkje Klepp kommune noko systematisk kartlegging av behova til flyktingbarn og –ungdom i kommunen. Informasjon om behov og ønske i enkeltsaker blir ikkje systematisert med tanke på å få eit overordna bilete. Det blir likevel opplyst at KP barn og unge har fokus på å fange det opp dersom det er behov eller ønske som går att i gruppa med flyktingbarn og –ungdom, og at desse blir spelt inn munnleg i interne fagmøte ved Flyktingtenesta før dei eventuelt blir tatt vidare opp med kulturavdelinga i kommunen.

Det blir opplyst at alle med flyktingstatus i kommunen i 2004-05 blei intervjuet om kva dei gjorde på fritida, og kva dei ønskte å gjere. Ulike lag og foreiningar blei også intervjuet for å kartleggje kva dei gjorde for å rekruttere denne gruppa. Liknande kartleggingar er ikkje gjennomført i seinare tid. Dei intervjuet har inntrykk av at ein likevel har god kjennskap til behova til flyktingbarn og –ungdom, mellom anna fordi Flyktingtenesta arbeider tett på flyktingfamiliene frå starten og samarbeider med andre tenesteområde.

Flyktingtenesta har ei skriftleg oversikt over kva barn og ungdomar som er med i idrettslag og kulturskulen så lenge dei er innanfor tilskotsperioden på inntil fem år. I denne oversikta går det også fram om det er barn eller ungdom som står på venteliste til å få plass ved eit fritidstilbod. Når tilskotsperioden er over, har ikkje Flyktingtenesta ei fullstendig oversikt over deltakinga deira i fritidsaktivitetar, men peikar på at dei ved heimebesøk etterspør korleis det går i dei ulike fritidsaktivitetane, og rettleier føresette i tema som dugnadsarbeid.

Det blir samstundes peika på at moglegheitene for å fange opp behov kan vere personavhengig, og at det difor kunne vore gunstig med ei jamleg kartlegging for å ha ei meir systematisk tilnærming. Det blir opplyst at dette vil vere ein del av strukturen i eit nytt prosjekt som Klepp kommune har søkt midlar til («Aktivitetsløftet»).

3.4.1.2 Vurderingar knytt til ulikskapar mellom aldersgrupper

Erfaringa til dei intervjuet er at dess yngre flyktingane er når dei blir busette, dess betre går det å ta del i etablerte fritidstilbod. Det blir opplyst å vere færre tilbod for dei som er 15 år og oppover, enn dei som er yngre, og kommunen har hatt utfordringar med å finne ein aktivitet til ungdom i aldersgruppa 16-24 år.

Det blir peika på at interessa for utbreidde idrettar som fotball eller handball pleier å vere låg blant eldre ungdommar. Kulturkonsulent erfarer dessutan at det i mange tilfelle er for seint å byrje med slike ballidrettar når ein er 15 år, dersom ein ikkje har noko grunnlag frå før. Det blir opplyst at mange ungdommar manglar grunnlaget når dei kjem til Klepp. Flyktingtenesta peikar på at ungdomane ikkje alltid veit kva som er mogleg å ønskje seg.

For ungdom i aldersgruppa 16-24 år blir det kommentert at det difor kan vere behov for å etablere særskilte tilbod, medan dei som er yngre i større grad kan integrerast i dei eksisterande fritidstilboda. Det blir opplyst at nabokommunane som Klepp samarbeider med heller ikkje har noko eintydig svar på korleis ein skal sikre at fleire av flyktingungdomane i aldersgruppa 16-24 år er med på ein fritidsaktivitet.

3.4.1.3 Vurderingar knytt til kulturelle ulikskapar

Flyktingtenesta erfarer at det er ein del sosial kontroll og gruppejustis blant flyktingane som er busette i Klepp i dag, særleg i ei av dei større gruppene. Dette slår uheldig ut for deltakinga i fritidsaktivitetar, særleg for jenter i ungdomsalderen. Dei har ikkje høve til å nytte ein del av tilboda i kommunen på grunn av kva som er sosialt akseptabelt.

Flyktingtenesta har invitert føresette saman med ungdomane for å fortelje om ulike fritidstilbod som finst i kommunen, men når tilbodet finn stad, er det stort sett berre gutane som kjem. Det blir opplyst at det er lettare å få med alle ungdomane på aktivitetar der vaksne er til stades.

3.4.1.4 Vurderingar knytt til å opprette spesifikke tilbod til flyktingungdom

Det har tidlegare vore fleire spesifikke tilbod retta mot eldre flyktingungdomar. Mellom anna blir det opplyst at unge vaksne i ein periode fekk tilbod om trening på helsestudio. Det var populært og mykje nytta, men tilbodet blei tatt vekk.

I nokre år var det også eit eige tilbod retta mot jenter i ungdomsalderen. Det blir opplyst at tilbodet kom i stand som ein respons på at mange unge jenter med flyktning- og innvandrarbakgrunn ikkje gjorde noko på fritida. Difor starta ein opp ei ungdomsgruppe for jenter som varte to-tre år. Målgruppa var jenter i alderen 14 til 18 år. Det var mange jenter med flyktningbakgrunn blant desse, i tillegg til ein del jenter med bakgrunn frå Aust-Europa og nokre norske jenter. Kulturkonsulent opplyser at ein del av desse jentene no er vaksne, og at ho har fått tilbakemelding frå dei om at det var dette tiltaket som måtte til for at dei fann seg til rette og fekk vener. Kulturkonsulent ser at det er behov for å starte opp att med dette tilbodet no, og vil ta det opp med leiar for ungdommens kultursenter Axis.

Det blir opplyst at Klepp kommune for nokre år sidan oppretta eit symjetilbod til innvandrar kvinner og reserverte eit symjebasseng to timar ein dag i veka til innvandrar kvinner. Dei to timane er fordelt mellom kvinner under og over 18 år. Timen til innvandrar kvinner under 18 år er seinare fasa ut og lånt vekk til nokon andre ettersom tilbodet blei lite brukt. Fleire av dei intervjuar flyktningungdomane etterlyste imidlertid symjeopplæring for jenter, ettersom dei ikkje kan symje. Kulturkonsulent opplyser at symjekurs er etterspurt av mange, og særleg jenter i ungdomsalderen. Oppretting av symjekurs er ikkje diskutert eksplisitt i noko forum, men kulturkonsulent kommenterer at det kanskje kan bli tilbode gjennom den ovannemnde ungdomsgruppa for jenter.

3.4.1.5 Samhandlingsforum der behov for tiltak og tenester er tema Oppvekstmøte

Klepp kommune har eit oppvekstmøte som er ei vidareføring av oppvekstgruppa kommunen hadde før omorganiseringa 1. august 2018. Det blir opplyst at oppvekstmøtet sit med det heilskaplege biletet når det gjeld barn og unge sitt tilbod, og at oppvekstsjef har ansvar for samhandlinga knytt til barn og unge på overordna nivå. Det blir under intervju opplyst at ein i oppvekstmøtet gjer vurderingar av situasjonen til flyktningbarn og –ungdom i kommunen, på lik linje med andre grupper barn og ungdom. Flyktningbarn og –ungdom som gruppe er ikkje spesifikt nemnt i saka som skildrar tenesteområde barn og unge og oppvekstmøtet, og det går heller ikkje fram av tilsendte referat frå hausten 2018 at denne gruppa har vore spesifikt omtalt.³⁰

Ressursgruppe for arbeidet med flyktningar i kommunen

I samband med drøftinga kring utfordringar i arbeidet med flyktningar i 2015, blei ei ressursgruppe knytt til arbeidet revitalisert. Ressursgruppa består av økonomisjef (som representant for rådmannen si leiargruppe), helsestasjonsleiar, barnevernsleiar, representant for skule, representant for barnehage, representant for kultur, representant for NAV, og leiar FT. Ressursgruppa samlast fire gonger i året.

Mandatet til ressursgruppa går fram av «Organisering og økonomi knytt til flyktningarbeidet – godkjent av rådmannens leiargruppe 09.06.2015»³¹:

- Kvalitetssikrar samarbeidet mellom ulike verksemder i kommunen
- Bidreg til at flyktningarbeidet blir utvikla i felles retning, i tråd med overordna mål
- Drøftar overordna og prinsipielle saker som er relatert til arbeidet med flyktningar
- Drøftar særlege utfordringar som må løysast i samarbeid
- Sørgjer for at aktuell informasjon kjem ut i alle verksemder
- Deler kompetanse og erfaringar
- Evaluerer ny organisering og gir rådmannen si leiargruppe tilbakemelding hausten 2016

Det blir opplyst at ressursgruppa forvaltar tilskot som flyktningmidlane, og avklarar ansvar og grenseoppgangar. Gruppa handsamar også saker knytt til flyktningar som vedkjem fleire av tenesteområda. Til dømes har det blitt avklart av ressursgruppa kven som skal betale for barnehage- og SFO-utgiftene. I møta tar ressursgruppa for seg status på dei busette flyktningane i Klepp kommune; kor mange dei er, kor mange som er i praksis og i arbeid, kva som er sysselsettingsgraden osv.

³⁰ Klepp kommune. Organisering – barn og unge. Behandla i hovudutval for skule og barnehage i sak 21/18 31.05.2018.

³¹ Klepp kommune. Organisering og økonomi knytt til flyktningarbeidet – godkjent av rådmannens leiargruppe 09.06.2015.

Fleire av dei intervjua peikar på at dette er eit fora der det også blir gjort vurderingar av kva behov for tiltak og oppfølging flyktningbarn og –ungdom har, men dette er ikkje nemnt som ein spesifikk del av mandatet til gruppa.

3.4.2 Vurdering

Undersøkinga syner at det dei seinare åra er gjort ei kartlegging av kor mange flyktningbarn og –ungdomar som bur i kommunen, og det er gjort enkelte vurderingar av behov for tiltak og oppfølging blant denne gruppa barn og unge, særleg i samband med opprettinga av stilling som kontaktperson for barn og unge ved Flyktingtenesta. Revisjonen registrerer samtidig at overordna kartleggingar og behovsvurderingar i liten grad er skriftleggjorte, og at informasjon som blir henta inn om behov og ønske i enkeltsaker ikkje blir systematisert på eit vis som gir eit overordna bilete av kva behov det er for tiltak og oppfølging i denne gruppa, og om det eventuelt er behov som ikkje i tilstrekkeleg grad blir dekkja per i dag.

Revisjonen meiner at manglande skriftleggjering, og manglande systematisering av informasjon, kan medføre at eventuelle systematiske manglar ved tenestene og oppfølginga ikkje blir fanga opp. Til dømes meiner revisjonen det kunne vore føremålstenleg å kartlegge meir systematisk kor stor del av barna og ungdomane som manglar ein fritidsaktivitet, og identifisere om det er visse mønster knytt til faktorar som alder, kjønn og bakgrunn som går att blant dei som ikkje tar del i ein fritidsaktivitet. Dette er informasjon som kommunen synast medvitne om, men som med fordel kan dokumenterast og systematiserast betre. Dokumentert og systematisk informasjon om eventuelle manglar og utfordringar vil vere eit godt grunnlag for å vurdere behov for nye tiltak eller endringar i etablerte tiltak. Manglande skriftleggjering og systematisering av informasjon kan også medføre at tenestene blir sårbare, ved at dei i stor grad er avhengige av enkeltpersonar.

Revisjonen registrerer at det finst tverrfaglege forum der problemstillingar knytt til flyktningbarn og –ungdom kan drøftast, og vil peike på at dette kan vere gode arenaar for å leggje fram overordna kartleggingar av behov, gjennomføre risikovurderingar og eventuelle gap-analysar, samt vurdere aktuelle tiltak.

3.5 Tiltak for å følgje opp behov

3.5.1 Datagrunnlag

Dei intervjua er opptekne av at det ikkje er eit mål for kommunen å drive eigne tiltak for flyktningbarn og –unge, men leggje til rette for deltaking i allereie eksisterande tilbod og aktivitetar som finst i kommunen. Tidlegare har det likevel vore behov for eigne tilbod, særleg til eldre ungdomar og særleg til jenter. Behovet for å opprette slike særskilde tilbod blir vurdert fortløpande internt i Flyktingtenesta og i kulturavdelinga. Nokre slike tilbod er også skildra i avsnitta nedanfor, i tillegg til ei skildring av arbeidet med å inkludere flyktningbarn og –ungdom i allereie eksisterande fritidsaktivitetar. Det føreligg ingen skriftlege retningslinjer eller rutinar som skildrar høvesvis Flyktingtenesta og kulturavdelinga si rolle når det gjeld oppfølging av flyktningbarn og –unge, og korleis desse tenestene eventuelt skal samarbeide når det gjeld kartlegging av behov og iverksetting av tiltak.

Flyktingtenesta opplyser at opprettinga av ein kontaktperson for barn og unge har gjort det mogleg å følgje opp heile familien i heile tilskotsperioden. Flyktingtenesta prioriterer å få barn og unge i gang med skule, barnehage og SFO etter busetjing. Kontaktperson barn og unge deltar i inntaksmøte med barnehage og skule, og fungerer generelt som eit bindeledd mellom eksterne samarbeidspartar, barn og ungdom og deira føresette.

Etter dei første møta med eksterne samarbeidspartar, gjer Flyktingtenesta ei intern vurdering i kvar enkelt sak av kor hyppig oppfølging det er behov for. Kontaktperson barn og unge og kontaktperson for flyktingar med funksjonsnedsettingar og andre helseutfordringar³² har jamlege heimebesøk der det blir vurdert å vere størst behov for det. Flyktingtenesta understrekar at dei legg opp til å inkludere barn og unge – og deira behov – i samtalar med familiar som blir busett i kommunen.

³² Det blir opplyst at det blir busett personar med kjente og ukjente funksjonsnedsettelser, utfordrende åtferd og andre helseutfordringar. Frå april 2017 har Flyktingtenesta difor hatt ein kontaktperson tilsett som arbeider spesifikt med denne gruppa.

3.5.1.1 Informasjon om fritidsaktivitetar

Som nemnt i førre kapittel inviterer kulturkonsulent til eit møte med alle nykomne flyktningfamiliar for å informere om fritidsaktivitetar, og finne ut kva barna og ungdomane kunne tenkt seg å gjere på fritida. I tillegg til dette møtet, informerer kulturkonsulent deltakarane i introduksjonsprogrammet om fritidstilbod. Flyktingtenesta har bede kulturavdelinga om å informere om dette nokre gonger i løpet av året, og særleg rett etter at flyktingane har blitt busette.

Det blir opplyst at kulturkonsulent informerer om dugnadsarbeid, om korleis lag og foreiningar er organiserte, og om kva moglegheiter som finst i Klepp kommune. Vidare blir det opplyst at dei som går introduksjonsprogrammet besøker dei fire forskjellige plassane der fritidsaktivitetar ofte føregår: Ungdomens kultursenter Axis, Klepp frivilligsentral, kulturskulen og biblioteket.

3.5.1.2 Deltaking i fritidsaktivitetar

Kulturkonsulent tilbyr seg alltid å følgje flyktningbarna og –ungdomane til første oppmøte på aktivitetane dei skal byrje på for å sikre at kommunikasjonen skal gå bra. Dersom kulturkonsulent er opptatt, følgjer kontaktperson barn og unge frå Flyktingtenesta dei. Det blir vidare opplyst at kontaktperson barn og unge i nokre tilfelle møter opp på fritidsaktivitetane for å observere om barna/ungdomane har tilfredsstillande utstyr og korleis samhandlinga føregår mellom barn/ungdom og føresette. Det blir opplyst at flyktningbarna og –ungdomane har høve til å prøve litt ulike aktivitetar, noko som har vist seg å vere viktig.

Av dei 12 flyktningbarna og –ungdomane revisjonen intervjuar er det fleire som spelar fotball, og desse fortel at dei har fått mange vener i Klepp gjennom fotballen. Blant jentene er aktivitetar på Kulturskulen mest populære. Fleire spelar piano, og det er mogleg å låne elektronisk piano med heim slik at dei kan øve. Dei ser for seg at det kunne vore kjekt å byrje med idrettar som handball eller volleyball òg. Barna revisjonen intervjuar saknar ingen aktivitetar, men nokre av ungdomane skulle ønskt at det var eit symjetilbod for dei i Klepp ettersom dei ikkje kan symja. Kulturkonsulent opplyser vidare at nokre av jentene med flyktningbakgrunn har gitt uttrykk for at dei kunne tenkt seg å spele basket, men at dette ikkje er eit tilbod idrettsklubbane lokalt har.

Kulturskulen

Kulturskulen var tidlegare ikkje blant dei fritidstilboda som kommunen ønskte å promotere overfor flyktningbarn og –ungdom fordi ein ønskte at barna skulle vere del av fritidsaktivitetar med andre barn og ikkje gjere individuelle aktivitetar. Det blir likevel opplyst at erfaringa viser at barna som er med i Kulturskulen også får eit godt integreringsutbyte. Mellom anna fordi dette er ein vanleg aktivitet som andre skuleelevar gjer. I tillegg blir det arrangert felles framsyningar der alle er med.

Det blir peika på at Klepp kulturkontor har eit godt samarbeid med Klepp kulturskule når det gjeld tilbod til flyktningbarn og –unge. Det blir frå fleire av dei intervjuar trekt fram at Kulturskulen har vore flinke til å leggje til rette for flyktningbarn og –ungdom. Det blir opplyst at Kulturskulen strekk seg langt for å finne aktuelle plassar til dei som ønskjer å få ein plass. Kulturskulen disponerer instrument som familiane kan leige/låne slik at barna får øvd heime. Kulturskulen hjelper også til med å skaffe brukte instrument.

3.5.1.3 Økonomisk tilgang til fritidsaktivitetar

Det blir opplyst at økonomien til flyktningfamiliar er ei stor utfordring. Flyktningbarn og –ungdom får dekt kontingenten til kulturskulen og ulike idrettslag og foreiningar medan foreldra er i introduksjonsprogrammet.³³ Dei kan få dekt ein aktivitet om gangen, og det er rom for å byte aktivitet undervegs.

Kommunen får tilskotsmidlar for flyktingane i fem og tre år, men som hovudregel blir det ikkje gitt økonomisk støtte til fritidsaktivitetar etter avslutta introduksjonsprogram. Kulturkonsulent erfarer at kontingentar ofte blir nedprioriterte blant ein familie sine utgifter etter introduksjonsprogrammet, og at mange barn difor sluttar å ta del i fritidsaktivitetar når kommunen ikkje lenger betalar for aktivitetane. Det blir vist til at i fleire tilfelle må foreldra til flyktningbarna be NAV om å få dekt kontingenten for at barna deira skal få halda fram med ein idrett eller eit instrument dei har halde på med i to år.

Kulturavdelinga har forsøkt å finne støtteordningar som kan sponse kontingentar etter avslutta introduksjonsprogram. Kulturkonsulent peikar på at det er små investeringar som må til, men at desse

³³ Dette gjeld dei to første åra foreldra deltar i introduksjonsordninga.

summene kan ha svært mykje å seie for samfunnsøkonomien på sikt. Det blir opplyst at kulturavdelinga har søkt midlar frå Bufdir til eit prosjekt som inneheld nokre grep for å møte desse utfordringane, mellom anna ein struktur for eit tverrfaglag samarbeid som skal gi oversikt over behov hos målgruppa og rutinar for å følgje opp kvar enkelt.

3.5.1.4 Utstyrslager

Ved Klepp Frivilligsentral er det eit utstyrslager der familiar kan låne fritidsklede og –utstyr. Føremålet med utstyrslaget er å bidra til at barn og unge (herunder også flyktningbarn og –ungdom) som ikkje sjølv har det utstyret som skal til for å ta del i ulike aktivitetar, har høve til å låne slikt utstyr. Det blir opplyst at Klepp kommune har nytta noko av barnefattigdomsmidlane til å styrkje dette utstyrslageret. Lageret blei overført frå kulturavdelinga i Klepp kommune til Klepp frivilligsentral for om lag 15 år sidan. Kulturavdelinga hadde i fleire tiår hatt friluftsutstyr til utlån/utleige.

3.5.1.5 Leksehjelp og Treff med Jæren folkehøgskule

Det blir arrangert fleire tilbod om leksehjelp i Klepp kommune. Eit av desse leksehjelptilboda rettar seg mot barn i grunnskulen og ungdomar i basisgrupper (innføringstilbod) ved vidaregåande skule og blir arrangert av Frivilligsentralen ein dag i veka. Det blir opplyst at dette leksehjelptilbodet er godt besøkt.

Dei to andre leksehjelptilboda blir arrangert av Flyktingtenesta. Eit av desse leksehjelptilboda starta opp vinteren 2019, og føregår ein gong i veka på biblioteket. Det blir kommentert at foreldra opplever biblioteket som ein trygg arena, og Flyktingtenesta peikar på at tilgangen på PC-ar er spesielt positivt, då dei har erfart at flyktningbarn og –ungdomar ikkje er like kompetente innan IKT som norske barn.

Det andre leksehjelptilbodet starta opp hausten 2017 i samband med eit samarbeid mellom Flyktingtenesta og Jæren folkehøgskule. I løpet av skuleåret 2017/18 blei ungdomar i aldersgruppa 16-24 år inviterte til leksehjelp, og åtte gonger til påfølgjande *Treff* med linja for sosialt arbeid ved Jæren folkehøgskule. Ungdomane møttest i grupper til aktivitetar og samtalar/språkpraktisering. Det blir opplyst at *Treff* har hatt som føremål at flyktingungdomane skal bli kjent med norsk ungdom, lære om vidaregåande skule, og få kjennskap til folkehøgskule som utdanningsinstitusjon. Flyktingtenesta ser på *Treff* som ein viktig møteplass der ungdomane får utvikle sosiale ferdigheiter. Det møtte gjennomsnittleg tre til fire personar til leksehjelp og *Treff*.

Flyktingtenesta opplyser at dei har oppretta leksehjelptilbod fordi flyktingungdomane har formidla eit ønske om hjelp til leksene, særleg matematikk, til kontaktperson barn og unge. På bakgrunn av dette nytta ein tidlegare eksamensoppgåver for 8. trinn på flyktingungdomar i aldersgruppa 16 til 20 år. Det blei på denne måten avdekket mangelfull kunnskap i matematikk og dugleikar med tal. Denne kartlegginga er ikkje skriftleggjort. Flyktingtenesta drøfta desse observasjonane internt, og det blir opplyst at Bryne kompetansesenter stilte seg bak funna til Flyktingtenesta.

3.5.1.6 Program når andre elevar har ferie

Kommunen har ulike ordningar for å tilby flyktningbarn og –ungdomar eit tilbod når andre reiser på ferie. Flyktingtenesta lagar eit opplegg for alle feriar for ungdomane som går på vidaregåande skule som del av introduksjonsprogrammet. Dette for å sikre at introduksjonsprogrammet er heilårleg (meir om dette i kap. 3.10).

Flyktingtenesta har erfart at det er utfordrande for ungdomane å hente fram att norskkunnskapane sine raskt etter skulestart. Difor arrangerer Flyktingtenesta også eit sommarprogram over tre dagar for ungdom mellom 13 og 24 år. I 2018 blei dette gjennomført i slutten av juni for 14 ungdomar i denne aldersgruppa. Programmet skal verke førebyggjande mot at ungdomane mistar norskkunnskapar. Sommarprogrammet blir gitt til dei ungdomane som er i introduksjonsprogrammet, eller som har føresette som er tilknytt dette.

I tillegg til dei ovannemnde tilboda, samarbeider kulturkontoret med Frivilligsentralen om «Kongesommar». Dette er eit tredagars tilbod for barn som går i 3. – 8. klasse og som ikkje reiser på ferie. Flyktningbarn i aldersgruppa får alltid tilbod om å vere med.

3.5.1.7 Tiltak for å motverke sosial kontroll

Flyktingtenesta arbeider med utfordringar knytt til sosial kontroll, og viser til «Familie og nettverk» som eit av handlingsområda som følgjer av «Taktskifte - Helse og velferd i ei ny tid - Strategiplan 2015 – 2026»

(nærare omtalt i kap. 3.3). I Flyktningtenesta sin handlings- og kompetanseplan 2019, går det fram under erfaringar med ulike tiltak i 2018 at «Forebygging av tiltak knyttet til sosial kontroll streves det med.» Flyktningtenesta opplyser at ei viktig side av arbeidet med sosial kontroll er informasjonsarbeid overfor føresette. Føresette blir informert i programfag om kva fritidstilboda består av og korleis aktivitetane blir gjennomført. Sosial kontroll og kulturelle ulikskapar blir også løfta som tema i programfag, til dømes gjennom undervisning knytt til likestilling og likeverd mellom kjønna.

3.5.2 Vurdering

Undersøkinga viser at det i ein gjennomgang i 2016 blei avdekket at Flyktningtenesta i Klepp ikkje arbeidde med flyktningbarn og –ungdom. Det å tilsette ein eigen kontaktperson for barn og unge i Flyktningtenesta, synast såleis å vere eit målretta og føremålstenleg tiltak for å fylle eit udekket behov. Det er også positivt at kommunen fekk på plass ordningar for å sikre at barn av flyktningar som er busett i kommunen fekk tilbod om barnehageplass og SFO. Dette er viktige tiltak med tanke på integrering av både barn og foreldre.

I Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sin rapport *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger* går det fram at barn som er med på fritidsaktivitetar knyter kontaktar og venskap. Rapporten peikar på at ein bør motivere til å finne ei fritidsinteresse som dei liker, og hjelpe dei med å etablere kontakt, dersom dei ikkje tar initiativ til det sjølve.³⁴ Rapporten slår vidare fast at det er viktig å finne fram til aktiviteter den enkelte sjølv har lyst til å drive med.³⁵ Etter revisjonen si vurdering gjer Klepp kommune eit godt arbeid når det gjeld inkludering av flyktningbarna og –ungdomane i eksisterande fritidsaktivitetar. Det er retta mykje fokus mot det å motivere og leggje til rette for å delta i fritidsaktivitetar, og tilbod om å bli følgt dei første gongane, moglegheit til lån av naudsynt utstyr mv., synast å vere føremålstenlege tiltak for å lukkast med at flest mogleg tar del i fritidsaktivitetar.

Med tanke på integreringsgevinsten er også revisjonen samd i at det er føremålstenleg at Klepp kommune i første omgang forsøker å få flyktningbarn og –ungdomar til å melde seg inn i eksisterande fritidstilbod i Klepp kommune. Som det blir peika på i NOVA-notatet «Integrering av flyktningbarn. Norske kommuners bruk av særtiltak» er det dei universelle ordningane, som gjeld for alle, som først og fremst skal sikre integrering av barn og unge. NOVA-notatet viser samtidig at det særleg i dei to første åra etter busetting er aktuelt med nokre tiltak retta særleg mot flyktningbarn og –ungdomar.³⁶ Etter revisjonen si vurdering verkar Klepp kommune å vere merksam på at det kan vere behov for å opprette enkelte slike tiltak, og leksehjelptilboda, Treff, og dei ulike sommarprogramma er døme på at dette blir gjort. Samstundes, som nemnt i førre kapittel, er det fleire som peikar på at det manglar gode tilbod til ungdomar i aldersgruppa 16-24 år, og at det til dels er vanskeleg å integrere ungdomar i eksisterande tilbod. Kommunen synast å, basert på behov som er plukka opp uformelt, vere klar over kva ungdomar som i dag manglar eit fritidstilbod. Som nemnt i førre kapittel er det likevel revisjonen si vurdering at kommunen bør systematisere og skriftleggjere slike vurderingar. Basert på dei behova kommunen identifiserer, bør det arbeidast målretta for å svare på desse slik at alle flyktningbarn og –ungdomar, også dei som er over 16 år, deltar i ein fritidsaktivitet der dei får moglegheita til å kjenne meistring, få vener og kjenne tilhøyre til lokalsamfunnet.

Revisjonen meiner også ansvaret og oppgåvene til høvesvis kulturkontoret og Flyktningtenesta ikkje er tilstrekkeleg tydeleg når det gjeld oppfølging av og tiltak retta mot flyktningbarn og –ungdom. Begge einingane har oppgåver retta mot denne gruppa, men det er etter revisjonen si vurdering ikkje tilstrekkeleg tydeleg kva eining som har ansvar for kva oppgåver når det gjeld vurderingar av behov og vurderingar av tiltak retta mot flyktningbarn og –ungdomar. Mangelfulle ansvarsavklaringar kan etter revisjonen si vurdering medføre ein risiko for manglar i oppfølging og tenester.

³⁴ Som nemnt i kap. 3.2 meiner revisjonen at desse punkta også er relevante for flyktningbarn og –ungdomar som er busette i Noreg saman med familien sin.

³⁵ Ibid.

³⁶ Bjerkan (NOVA): *Integrering av flyktningbarn. Norske kommuners bruk av særtiltak*. NOVA Notat 9/09.

3.6 Vurderingar av om tiltaka fungerer

3.6.1 Datagrunnlag

Det blir opplyst at vurderingar av om tiltaka som Klepp kommune har etablert fungerer etter føremålet, blir gjort undervegs. Vurderingane føregår i all hovudsak internt ved Flyktingtenesta og ved kulturavdelinga, og også delvis i ressursgruppa (omtalt i kap. 3.4). Dei intervjuar har mange tankar om kva som fungerer godt når det gjeld å få flyktningsbarn og –ungdomar inn i fritidsaktivitetar, men slike vurderingar er i liten grad gjennomført systematisk og skriftleggjort. Revisjonen har ikkje motteke skriftlege vurderingar av tiltaka som er eller har vore etablert, utanom ei evaluering av *Treff* med Jæren folkehøgskule.

Evaluering av *Treff* med Jæren folkehøgskule

I samband med oppstart av *Treff* med Jæren folkehøgskule inviterte leiar av Flyktingtenesta og kontaktperson barn og unge føresette med ungdomar til felles møte med tolkar for å informere om føremålet med tiltaket. Flyktingtenesta trur at dette informasjonsmøtet bidrog til å ufarleggjere tilbodet. Likevel var oppmøtet våren 2018 gjennomsnittleg på 3-4 personar, av 11 i målgruppa. I eit oppsummerande notat om leksehjelptilbodet og *Treff*, skriv kontaktperson barn og unge at det har vore «tungt» å få ungdomane til å delta på leksehjelp og *Treff*. Det går fram at dei heile tida må motiverast med at det er hjelp til lekser og at *Treff* gjev god kjennskap til norsk ungdomskultur.³⁷

Treff med Jæren folkehøgskule blei evaluert med representantar for Jæren folkehøgskule i juni 2018.³⁸ Frå referatet frå møtet går det fram at flyktingungdomane var positive i tilbakemeldingane; dei syntest ungdomane på folkehøgskulen var hyggelege. Elevane frå Jæren folkehøgskule syntest det hadde vore lita oppslutning om *Treff*, og at flyktingungdomane hadde vore reserverte. Flyktingtenesta opplyser i intervju at dei trur det var litt voldsomt for flyktingungdomane som kunne lite norsk frå før å møte ein stor gjeng frå folkehøgskulen. I referatet frå evalueringsmøtet går det fram at det er mogleg at ein til hausten vil prøve med *Treff* i ei ny form: «Det kan være en mulighet at noen elever fra Jæren Folkehøgskule kan komme til FT for å være med på leksehjelp.» Det går fram av referatet at det også er mogleg med ei anna form for samvær, og at dette kan diskuterast ved oppstart av nytt skuleår.

3.6.2 Vurdering

Undersøkinga viser at det er ein del oppfatningar om kva som fungerer godt og kva som fungerer mindre godt av dei tilboda og tiltaka som er retta mot flyktningsbarn og –ungdomar. Desse vurderingane er likevel ikkje i tilstrekkeleg grad skriftleggjort i form av systematiske evalueringar av tilboda og tiltaka. Revisjonen meiner det er viktig at tiltak som blir sett i gang blir systematisk evaluert. Slike evalueringar bør både omhandle kva som fungerer og kvifor, samt om det er noko som ikkje fungerer etter intensjonen. Det er også viktig at evalueringar omhandlar i kva grad ein når ønska målgruppe, om det eventuelt er delar av målgruppa ein ikkje har nådd gjennom det etablerte tilbodet/tiltaket, og kva som kan vere årsaka til det. Revisjonen merker seg samtidig at det ikkje alltid er formulert tydelege, skriftlege mål med tilbod og tiltak retta mot flyktningsbarn og –ungdomar, og dette kan også gjere eit systematisk evalueringsarbeid vanskelegare. Sjå kap. 3.3 for omtale av mål for arbeidet med flyktningsbarn og –ungdom.

Når det gjeld tilbodet om *Treff* med Jæren folkehøgskule, er det gjort ei skriftleg evaluering gjennom referat frå eit møte. Dette er positivt, men revisjonen vil peike på at slike evalueringar med fordel kan systematiserast ytterlegare. Det kan til dømes vere nyttig å setje opp ein kortfatta rutine/sjekkliste for evaluering av tiltak, der det er sagt noko om kva moment det er viktig å vurdere, for å sikre at evalueringa gir best mogleg informasjon om kva som fungerte godt, kva som fungerte mindre godt, og moglege årsakar til dette. Dette er viktig for å sikre kontinuerleg læring med tanke på nye og andre tiltak ein vurderer å setje i gang.

³⁷ Flyktingtenesta. *Ungdomsprosjekt, våren 2018*. 24.04.2018

³⁸ Flyktingtenesta. *Referat frå møte på Jæren folkehøgskule 20.06.2018*.

3.7 Samarbeid med frivillige organisasjonar

3.7.1 Datagrunnlag

Det blir opplyst at mange lag og organisasjonar har gitt uttrykk for at dei er interesserte i å bidra i arbeidet med integrering. Kulturavdelinga bistår ulike lag og foreiningar som ønskjer å gjere seg kjent for familiar med flyktningbakgrunn. Det føreligg ikkje skriftlege oversikter over pågåande eller potensielle samarbeid mellom kommunen og frivillige lag og organisasjonar, og det er etter det revisjonen er kjend med ikkje gjennomført systematiske kartleggingar av dette samarbeidet eller eventuelle moglegheiter for ytterlegare samarbeid. I handlings- og kompetanseplanen til Flyktingtenesta for 2019 blir behova for auka kompetanse sett i samanheng med målsettingane i «Taktskifte. Helse og velferd i ei ny tid, strategiplan 2015 – 2026»³⁹ (omtalt i kap. 3.3). Til dømes er det, under satsingsområdet *frivillig innsats*, formulert eit kompetansebehov om kunnskap om frivillige organisasjonar og lag i nær- og fjernområde, og under satsingsområdet tidleg innsats og førebygging går det fram eit kompetansebehov om lokalkunnskap om tilbod om lag- og ungdomsaktivitetar for å førebyggje utanforskap og isolasjon samt «drop-outs».

Klepp frivilligsentral blir særleg framheva av dei intervjuar som ein viktig aktør i Klepp kommune. Det blir vist til at i løpet av veka har Frivilligsentralen om lag 40 tilbod. Både Flyktingtenesta og kulturavdelinga samarbeider med Frivilligsentralen om aktivitetar til flyktningbarn og –ungdom, og særleg blir leksehjelptilbodet deira, samt utstyrlageret og «Kongesommar» trekt fram (desse tiltaka er nærare skildra i kap. 3.5).

Fleire av dei intervjuar peikar samstundes på at samarbeidet med frivillige organisasjonar er eit område der det truleg alltid er rom for ytterlegare utvikling.

3.7.2 Vurdering

Revisjonen merkar seg at Klepp kommune samarbeider med fleire frivillige organisasjonar, særleg Klepp frivilligsentral, som synast å spele ei viktig rolle i lokalsamfunnet. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sin rapport *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger* peikar på at kommunane må vere medvitne på den ressursen dei frivillige organisasjonane utgjør i lokalsamfunnet. Kommunane blir oppmoda om å finne ut kva organisasjonane kan bidra med når det gjeld integrering og busetting.⁴⁰ Det er revisjonen si vurdering at Klepp kommune er medvitne på dei ressursane som finst i dei frivillige organisasjonane, og til dels utnyttar desse godt når det gjeld tilboda til flyktningbarn og –ungdom. Samtidig meiner revisjonen at det også på dette området synast å vere rom for ein tydelegare strategi, og meir systematisk arbeid for å vurdere i kva grad og korleis det er mogleg å samarbeide enno meir med frivillige organisasjonar, og kanskje også med fleire organisasjonar enn i dag. Dette peiker også flyktingtenesta sjølv på i sin handlings- og kompetanseplan for 2019. Som vi har vore inne på tidlegare i rapporten, slit kommunen med å finne attraktive tilbod til ungdomar over 15 år. Etter revisjonen si vurdering bør kommunen vurdere om det kan vere aktuelt å samarbeide med relevante frivillige organisasjonar for å identifisere tilbod og aktivitetar der også eldre ungdomar kan oppleve meistring gjennom fritidsaktivitetar.

3.8 Tilgang på tilstrekkeleg personale med kompetanse

3.8.1 Datagrunnlag

Som det går fram av kapittel 3.7, sett handlings- og kompetanseplanen til Flyktingtenesta for 2019 behova for auka kompetanse i samanheng med målsettingane i «Taktskifte. Helse og velferd i ei ny tid, strategiplan 2015 – 2026»⁴¹. Auka kunnskap om frivillige organisasjonar og lag i nær- og fjernområdet, og om tilbodet om lag- og ungdomsaktivitetar, er blant kompetansebehova som er formulert i planen. Planen inneheld

³⁹ Klepp kommune. *Taktskifte. Helse og velferd i ei ny tid, strategiplan 2015 – 2026*. Vedteken av kommunestyret 17.11.2014

⁴⁰ Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet: *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. –En håndbok for kommunene*. 2011. Lenkje:

https://www.bufo.no/global/nbbf/minoriteter/Arbeid_med_enslige_mindrearige_asylsokere_og_flyktninger.pdf

⁴¹ Klepp kommune. *Taktskifte. Helse og velferd i ei ny tid, strategiplan 2015 – 2026*. Vedteken av kommunestyret 17.11.2014

også formulerte kompetansebehov under satsingsområda *brukarmedverknad, familie og nettverk, velferdsteknologi, samhandling, og nye arbeidsmåtar*.⁴²

Som nemnt i kap. 3.4 blei leiar for Flyktingtenesta, etter at ho tok til i stillinga i november 2015, tidleg merksam på at arbeidet til Flyktingtenesta overfor flyktningbarn og –ungdomar var mangelfullt, mellom anna på grunn av at arbeidsmengda var for stor for 3 ½ årsverk. I dag er ni årsverk tilknytt Flyktingtenesta. I tillegg blir eitt årsverk i barnevern, eitt årsverk i helsestasjon og 0,5 årsverk i kulturavdelinga finansiert av flyktningmidlar. Dei intervjuja understrekar verdien av ein eigen kontaktperson for barn og unge. Vedkomande har fleirkulturell kompetanse, erfaring frå frivillig arbeid med vaksne nykomne flyktningkvinner, og erfaring som trenar i fritidstilbod med barn og unge frå ulike kulturar.

Frå Flyktingtenesta blir det gitt uttrykk for at dei synest at spisskompetansen til samarbeidspartar har blitt betre dei seinare åra. Det blir også peika på at auka ressursar i Flyktingtenesta har gitt høve til å drive meir kompetansehevende tiltak overfor samarbeidspartar i kommunen. Flyktingtenesta blir nytta til å bistå skule, barnehage og SFO i enkeltsaker der det er behov for rettleiing knytt til kulturforståing og kultursensitivitet mellom skule/barnehage og foreldre. Det blir opplyst at både barnehagar og skular i Klepp kommune har bygd opp kompetanse på flyktningbarn og –unge dei siste åra. Flyktingtenesta informerer jamleg om brukargruppa og deler erfaringar - knytt til bruk av tolk til dømes. I tillegg har kontaktperson for flyktningar med funksjonsnedsettingar halde kurs for dei avdelingane i kommunen som har hatt behov for det. Representantar frå Flyktingtenesta deltar også på kurs og kompetanseheving, og har mellom anna vore på ei interkommunal kompetanseheving om radikaliserings.

Dei intervjuja fortel at kommunen prøver å nytte seg av alle kompetansefremjande tiltak som blir tilbode. I kompetanseplan for helsestasjonstenester 2017 inngår minoritetshelse som eit eige tema under satsingsområdet *tidleg innsats og førebygging*. Ei rekke tema inngår under minoritetshelse, mellom anna kunnskap om kjønnslemlesting, kunnskap om tvangsekteskap og spesialisering barn og unge.⁴³ Klepp kommune har også eit flyktinghelseteam med særleg ansvar for flyktningane, og på næraste sjukehus er det eit eige senter som driv kurs i helsefremjande arbeid for flyktningar. Representantar for senteret reiser ut i kommunane for å halde kurs i helsefremjande arbeid.

Når det gjeld kompetansen knytt til særskild norskopplæring i skulane, blir det peika på at skulane nyttar eige personale til å gi dette tilbodet. Det blir opplyst at berre dei to største barneskulane har lærarar med kompetanse innan norsk som andrespråk, og eit av måla i det interne dokumentet «Minoritetsspråklege elevar i Klepp» er at ein skal auke kompetansen innan dette feltet for tilsette i kommunen.⁴⁴

3.8.2 Vurdering

Undersøkinga viser at Klepp kommune over tid har bygd opp kompetansen på arbeid med flyktningbarn og –ungdom. Etter revisjonen si vurdering er det positivt at Flyktingtenesta har fått styrkt sin kompetanse på området ved tilsetjinga av kontaktperson for barn og unge. Det er også eit tydeleg fokus på viktigheita av kompetanse og kompetanseutvikling, noko som er stadfesta gjennom Flyktingtenesta sin handlings- og kompetanseplan for 2019 og også kompetanseplanen for helsestasjonstenester 2017. Det blir peika på enkelte område der ein ser at det er behov for å arbeide for ytterlegare kompetanseheving, mellom anna knytt til norsk som andrespråk ved skulane, men utan at det blir peika på vesentlege manglar.

⁴² Klepp kommune. *Handlings- og kompetanseplan, Virksomhet for Helse og inkludering – Flyktingtjenesten 2019*. Utan dato.

⁴³ Klepp kommune. *Kompetanseplan for helsestasjonstjenester; jordmortjeneste, helsestasjon, skolehelsetjeneste, familieenhet og psykologtjeneste – 2017*. Utan dato.

⁴⁴ Klepp kommune. *Minoritetsspråklege elevar i Klepp*. Utan dato.

3.9 Bruk av tolkar

3.9.1 Datagrunnlag

Klepp kommune har, saman med nokre av nabokommunane, inngått ein rammeavtale for kjøp av tolketenester med Semantix AS. Avtalen gjeld fram til februar 2020.⁴⁵ Det blir opplyst at kvar enkelt eining/avdeling/verksemd tingar tolk via Semantix.

Dei intervjuja synest dette samarbeidet fungerer bra. Flyktningtenesta har registrert at tolkane er blitt betre i norsk enn dei var tidlegare. Det blir opplyst å vere god tilgang på relevante språk. Dersom nokon erfarer at tolk ikkje stiller med tilstrekkeleg nivå i norsk eller at andre problem oppstår, skal dette meldast som avvik i Compilo.

Ved nokre høve blir tolk *alltid* nytta. Kleppe skule nyttar til dømes alltid tolk i samband med inntakssamtale til språkstasjonen dersom det er flyktningbarn som skal byrje. Ifølgje det interne dokumentet «Minoritetsspråklege elevar i Klepp» skal det alltid nyttast tolk også ved overgangsmøte mellom språkstasjonen og nærskulen.⁴⁶

Kulturkonsulent fortel at det alltid blir nytta tolk i det første møtet om fritidsaktivitetar med flyktningfamiliene. Dersom det er meir enn to personar, brukar dei alltid stadleg tolk. Dette for å gjere det mogleg å bli betre kjent med alle, og skape tryggleik. Flyktningtenesta nyttar også som oftast stadleg tolk. Dette gjeld til dømes ved busetjing, og seinare dersom det er fleire enn ein person. Flyktningtenesta har behov for å kommunisere med.

I Fylkesmannen i Rogaland sitt tilsyn av individuell plan i Klepp i 2017, går det fram at kommunen nyttar tolk i samsvar med lovkrava.⁴⁷

3.9.2 Vurdering

Gjennom undersøkinga kjem det ikkje fram forhold som indikerer manglar når det gjeld bruk av tolk for å kunne kommunisere med nykomne flyktningar som er busett i Klepp kommune.

3.10 Rutinar som sikrar tilfredsstillande tilbod til ungdomar mellom 16 og 24 år

3.10.1 Datagrunnlag

Klepp kommune har inngått ein avtale med Time kommune om grunnskuleopplæring og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for vaksne innvandrarar og flyktningar ved Bryne kompetansesenter.⁴⁸ Det blir opplyst at vurderinga av rettane etter introduksjonslova ligg til tenesteområde helse og velferd i Klepp kommune, medan vurderinga av rettane etter opplæringslova ligg til tenesteområde barn og unge.

Mange ungdomar kjem til Klepp medan dei er i opplæringspliktig alder, og går difor ein kort periode på grunnskule i Klepp kommune. Dei vil då få rett på vidaregåande opplæring, og det blir opplyst at desse ungdomane som oftast begynner i innføringsklasser ved vidaregåande skule.

Når det gjeld ungdomar som er mellom 16 og 24 år når dei blir busette i Klepp kommune (og som dermed ikkje lengre er innanfor opplæringspliktig alder), blir det opplyst at Flyktningtenesta undersøker om noko av opplæringa deira er dokumentert frå heimlandet. Dersom ungdomen ikkje kan dokumentere noko grunnskuleopplæring, blir det gjennomført ei realkompetansevurdering. I Klepp kommune sin avtale med Time kommune går det fram at Bryne kompetansesenter skal utføre realkompetansevurdering av elevar som ønskjer/treng det. Det blir opplyst at resultatene av realkompetansevurderingane oftast syner behov for grunnskuleopplæring, og sjeldan sannsynleggjer at ungdomen har minst 9-årig grunnskule frå heimlandet og såleis rett på vidaregåande opplæring.

⁴⁵ Strand, Gjesdal, Klepp og Time kommune og Klepp kommune Og Semantix AS. 10.01.2018

⁴⁶ Klepp kommune. Minoritetsspråklege elevar i Klepp. Utan dato.

⁴⁷ Fylkesmannen i Rogaland: *Endeleg tilsynsrapport. Individuell plan for deltakarar i introduksjonsprogram*. 2017.

⁴⁸ Time kommune: *Avtale med Klepp kommune. Norsk og samfunnskunnskap for vaksne innvandrarar og flyktningar i Klepp og Time*. Dato: 17.11.2015

Alt etter kva behov som blir avdekka gjennom kartlegginga, blir det opplyst at ungdomane i aldersgruppa 16-24 år får eit av følgjande opplæringstilbod:

- Opplæring i norsk og samfunnskunnskap, etter introduksjonslova, ved Bryne kompetansesenter.
- Grunnskuleopplæring for vaksne, etter opplæringslova, ved Bryne kompetansesenter.
- Vidaregåande opplæring, etter opplæringslova, ved vidaregåande skule.
- Introduksjonsprogram etter introduksjonslova (frå fylte 18 år). Ungdomane som er fylt 18 år kan få grunnskuleopplæring for vaksne som del av introduksjonsprogrammet.

Frå Flyktingtenesta blir det vist til at i tilfelle der ungdomar i alderen 16 til 24 år kjem til Klepp, utan at dei har gått ein periode i norsk ungdomsskule, fell dei inn under både opplæringslova og introduksjonslova, med introduksjonslova som regulerande lovtekst. Flyktingtenesta vurderer kva løp som er mest føremålstenleg med tanke på vidare utdanning og skulegang. I dei færreste tilfella blir det starta opp ordinær opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonslova, for dei yngste av desse ungdomane. Som nemnt over syner realkompetansevurderingane sjeldan at ungdomane har minst 9-årig grunnskule frå heimlandet, og såleis har ungdomane krav på grunnskuleopplæring for vaksne. Det blir peika på at det er eigne grupper for ungdomar mellom 16 og 18 år ved Bryne kompetansesenter. Flyktingtenesta opplyser at dette er mogleg då kompetansesenteret tener tre kommunar (Hå, Time og Klepp) og det difor er ei stor gruppe totalt.

Når det gjeld ungdomar mellom 18 – 24 år med rett og plikt til introduksjonsprogram, blir det presisert frå Flyktingtenesta at denne gruppa ungdomar får tilbod om introduksjonsprogram. Ungdomen vil saman med sin programretteleiar utarbeide ein individuell plan knytt opp mot målsettingane som blir fastsett, og planen kan til dømes innehalde grunnskuleopplæring eller vidaregåande opplæring. Det blir vist til at den individuelle planen vil bli justert undervegs i programtida, og minimum kvar sjette månad.

Det blir opplyst at ungdomane som går på vidaregåande skule som del av introduksjonsprogrammet kjem til Flyktingtenesta sine lokale når det er ferie ved vidaregåande skule. Frå *Intro-rutiner* går det fram at det skal utarbeidast eit intro-program for haust, vinter, jul, påske og sommar.⁴⁹ Flyktingtenesta opplyser at ein gjer kjekke aktivitetar samstundes som norsk er i fokus. Det blir peika på at dette er viktig for å ivareta kravet om heilårsprogram for ungdomane som har rett og plikt til introduksjonsprogram.

Det føreligg ikkje skriftlege retningslinjer eller rutinar som tydeleggjer kva vurderingar som skal gjerast, eller av kven, når det gjeld ungdomane sine rettar. Det er heller ikkje nedfelt i rutinar korleis dei ulike rettane og moglegheitene etter høvesvis opplæringslova og introduksjonslova skal vurderast i forhold til kvarandre, og korleis aktuelle ungdomar skal rettleiast i høve til dei ulike rettane og moglegheitene.⁵⁰

Frå Flyktingtenesta blir det vist til at til dømes ungdomsgruppa i NAV kan koplast på dersom ungdom mellom 18 og 24 år viser seg å ikkje klare å nyttiggjere seg grunnskule, rettleiing eller anna tverrfagleg samarbeid som blir prøvd gjennom introduksjonsprogrammet.

Dersom flyktingungdomar blir busette i Klepp innanfor grunnskulepliktig alder, slik at dei får noko opplæring på ungdomsskulen, men blir utskrivne med eit vitnemål med mykje IV (ikkje vurdert), byrjar ungdomane vanlegvis i basisgruppe ved vidaregåande skule. To av ungdomane som revisjonen intervjuar kom til Klepp slik at dei etter språkstasjonen gjekk over i 10. trinn. Då dei byrja på vidaregåande skule i nabokommunen, byrja dei i ei basisgruppe. Dette er eit innføringstilbod der elevane kan gå i inntil to år før dei går vidare til ordinær vidaregåande opplæring. Dei intervjuar ungdomane er nøgde med å gå i basisgruppe. Dei peikar mellom anna på at det er lettare å bli kjent med medelevane i innføringsklassen, fordi alle har lyst til å bli kjent med kvarandre der.

Arbeidet med å bistå ungdomar med omsyn til fritidsaktivitetar, er omtala i kapittel 3.4 og 3.5.

⁴⁹ Klepp kommune. *Intro-rutiner. Flyktingtjenesten i Klepp kommune. Verktøy for arbeid med introduksjonsordningen*. Revidert 28.11.2018

⁵⁰ Det blir i samband med verifisering av rapporten peika på at Flyktingtenesta samarbeider med Bryne kompetansesenter, VIGO og Forsterka vaksenopplæring for å sørgje for at ungdomane kan nyttiggjere seg av tilgjengelege tilbod.

3.10.2 Vurdering

Undersøkinga gjev ingen indikasjonar på at flyktningungdomar mellom 16 og 24 år ikkje får eit tilbod i samsvar med dei rettar og plikter som følgjer av introduksjonslova og opplæringslova. Etter revisjonen si vurdering burde kommunen likevel vurdere å etablere skriftlege retningslinjer og rutinar som tydeleggjer dei vurderingar som skal gjerast når det gjeld rettar og plikter etter høvesvis opplæringslova og introduksjonslova, kven som skal gjere dei ulike vurderingane, og kva moglegheiter regelverket gir til dømes når nokon har rettar etter begge lovene. Ei tydeleggjering av slike retningslinjer og rutinar kan bidra til å sikre god informasjonsflyt og samhandling mellom involverte aktørar, og bidra til å sikre god rettleiing av ungdomar. Skriftlege retningslinjer og rutinar er også i samsvar med prinsipp for god internkontroll, og kan bidra til å gjere tenestene mindre personavhengige og dermed også mindre sårbare.

Det er også viktig at kommunen arbeider vidare med å finne løysingar på utfordringane med å finne passende fritidsaktivitetar for ungdomar over 16 år. Også for denne aldersgruppa kan fritidstilboda vere ein viktig del av integreringa. Dette temaet er nærare omtala mellom anna i kapittel 3.5.

4. Tilbod om grunnskuleopplæring og særskild språkopplæring til minoritetsspråklege elevar

4.1 Problemstilling

I dette kapittelet vil vi svare på følgjande hovudproblemstilling med underproblemstillingar:

I kva grad får minoritetsspråklege elevar i Klepp kommune tilbod om grunnskuleopplæring og tilbod om særskilt språkopplæring i samsvar med føresegn i regelverket?

Under dette:

- Sikrar kommunen at alle barn som bur i kommunen, og som er venta å vere i landet i meir enn tre månader, får tilbod om grunnskuleopplæring seinast innan ein måned?
- I kva grad får nykomne minoritetsspråklege elevar eit særskilt opplæringstilbod i eigne grupper, klassar eller skolar, og blir eit slikt eventuelt tilbod nytta innanfor rammene i regelverket?⁵¹
- Er det etablert tilfredsstillande system for kartlegging av norskkunnskapane til minoritetsspråklege elevar?
- I kva grad får elevane eit tilbod om særskild språkopplæring i samsvar med det som blir vurdert å vere eleven sitt behov?
- I kva grad blir det gjort ei konkret vurdering av om elevar som har behov for særskild norskopplæring også har behov for tospråkleg fagopplæring og/eller morsmålsopplæring?
- I kva grad blir det fatta enkeltvedtak om særskild språkopplæring i samsvar med sentrale krav i opplæringslova og forvaltningslova?

4.2 Revisjonskriterium

Retten til grunnskuleopplæring

Opplæringslova § 2-1, andre ledd, slår fast at retten til grunnskuleopplæring gjeld når det er sannsynleg at eit barn skal vere i Noreg i meir enn tre månader. Retten skal oppfyllest så raskt som mogleg og seinast innan éin måned. Vidare går det fram av opplæringslova § 2-1, andre ledd, at plikta til grunnskuleopplæring byrjar når opphaldet har vart i tre månader.

Minoritetsspråklege ungdomar i alderen 16-24 år har ikkje rett og plikt til ordinær grunnskuleopplæring, men kan ha rett til grunnskuleopplæring etter opplæringslova § 4-1.⁵² Dette tilbodet blei nærare skildra under revisjonskriteria i kap. 3.2.

Organisering av særskilt opplæringstilbod

For nykomne elevar frå språklege minoritetar har kommunen høve til å gjere unntak frå opplæringslova sine krav til organisering av opplæringa, ved å etablere ei form for innføringstilbod. Følgjande går fram av opplæringslova § 2-8 femte ledd:

Kommunen kan organisere særskilt opplæringstilbod for nykomne elevar i eigne grupper, klassar eller skolar. Dersom heile eller delar av opplæringa skal skje i slik gruppe, klasse eller skole, må dette fastsetjast i vedtaket om særskild språkopplæring. Vedtak om slik opplæring i særskilt organisert tilbod kan berre gjerast dersom dette er rekna for å vere til beste for eleven. Opplæring i særskilt organisert tilbod kan vare inntil to år. Vedtak kan berre gjerast for eitt år om gongen. I vedtaket kan det for denne perioden gjerast avvik frå læreplanverket

⁵¹ Denne problemstillinga var opprinneleg problemstilling 2e, men revisjonen vurderte det som føremålstenleg å flytte den opp for å skape betre flyt i denne delen av rapporten.

⁵² Utdanningsdirektoratet: Minoritetsspråklige ungdom og vaksne mellom 16-24 år i videregående opplæring. Sist endra: 20.05.2016.

for den aktuelle eleven i den utstrekning dette er nødvendig for å vareta eleven sitt behov. Vedtak etter dette leddet krev samtykkje frå elev eller føresette.⁵³

Frå forarbeida går det fram at føremålet med eit slikt innføringstilbod er å lære elevane norsk så raskt som mogleg for at dei skal kunne få utbytte av ordinær opplæring.⁵⁴ Moglegheiter til bruk av innføringstilbod er utdjupa i forarbeida til lova, og gjennom ein eigen rettleiar utarbeidd av Utdanningsdirektoratet.

Som det går fram av § 2-8 femte ledd siste punktum krev vedtak om særskilt opplæringstilbod samtykke frå elev eller føresette. Rettleiaren til Utdanningsdirektoratet understrekar at det er frivillig å gå i eit særskilt opplæringstilbod for nykomne elevar, og at elevar som vel eit ordinært opplæringstilbod har rett til særskild språkopplæring dersom eleven ikkje har tilstrekkelege dugleikar i norsk til å følgje den ordinære opplæringa. Vidare slår rettleiaren fast at det er viktig at kommunane og fylkeskommunane gir nykomne barn/unge og deira føresette god informasjon om moglegheita til å velje mellom eit innføringstilbod og eit ordinært tilbod.⁵⁵

Særskild språkopplæring, morsmålsopplæring og tospråkleg fagopplæring

I tillegg til dei rettane og pliktene som gjeld generelt for grunnskulen i Noreg, kan minoritetsspråklege elevar ha rett på særskild språkopplæring. Opplæringslova § 2-8 omhandlar særskild språkopplæring i grunnskulen for elevar frå språklege minoritetar. Frå første ledd går følgjande fram:

Elevar i grunnskolen med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar.

Kartlegging av norskkunnskapar

Før det blir fatta vedtak om særskilt språkopplæring skal eleven sine norskkunnskapar kartleggast, jf. opplæringslova § 2-8 fjerde ledd:

Kommunen skal kartleggje kva dugleik elevane har i norsk før det blir gjort vedtak om særskild språkopplæring. Slik kartlegging skal også utførast undervegs i opplæringa for elevar som får særskild språkopplæring etter føreseigna, som grunnlag for å vurdere om elevane har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen.

Det går fram av forarbeida til opplæringslova at eit av føremåla med undervegskartlegging av norskkunnskapane hos elevar med særskilt språkopplæring er å sikre at elevane får realisert overgangen til den ordinære undervisninga når dugleiken tilseier det, i samsvar med intensjonen i lova. Det går vidare fram av forarbeida at kor lang tid det må gå mellom kvar kartlegging må bli vurdert konkret i kvart enkelt tilfelle. Det blir understreka at kartlegginga ikkje er eit enkeltvedtak, men må sjåast som ei absolutt plikt før det blir gjort vedtak som gjeld retten til særskild språkopplæring. Manglande kartlegging vil såleis innebere ein feil ved sakshandsaminga.⁵⁶

Det er ein eigen læreplan i grunnleggjande norsk for språklege minoritetar. I tillegg har Utdanningsdirektoratet utarbeidd eit kartleggingsverktøy som skal hjelpe skulane til å vurdere kva tid elevane har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje ordinær norskopplæring:

Læreplan i grunnleggjande norsk for språklige minoriteter er en overgangsplan som skal brukes til elevene er i stand til å følge opplæringen etter læreplan i norsk. I bestemmelse om vurdering i læreplanen heter det: "Det er utarbeidet kartleggingsverktøy i tilknytning til læreplanen. Når elevene har nådd målene i læreplanens nivå 3, skal de følge ordinær norskopplæring og bli vurdert i samsvar med denne. Det gis derfor ikke vurdering med karakter."⁵⁷

⁵³ Kunnskapsdepartementet: *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa av 17. juli 1998 nr. 61* (opplæringslova).

⁵⁴ Prop.84 L (2011-2012) Endringar i opplæringslova og privatskolelova (undervisningskompetanse m.m.). 13.04.2012

⁵⁵ Utdanningsdirektoratet. *Veileder. Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever*. Juli 2012

⁵⁶ Ot.prp.nr.55 (2008-2009) *Om lov om endringer i opplæringslova og privatskolelova*. 03.04.2009

⁵⁷ Utdanningsdirektoratet: *3. Kartlegg elevens norskferdigheter*. Sist endra: 20.05.2016.

Enkeltvedtak

Avgjerd om ein elev sin rett til særskild språkopplæring er eit enkeltvedtak etter forvaltningslova, og reglane i forvaltningslova gjeld for sakshandsaming og utforming av vedtak, supplert av enkelte særskilte krav som går fram av opplæringslova § 2-8. Mellom anna er det gjennom forvaltningslova stilt krav til sakshandsamingstid, skriftlegheit, grunngjeving av enkeltvedtak og informasjon om klagerett, klageorgan, klagefrist, framgangsmåte ved klage mv. Det er også sentralt i eit forvaltningsrettsleg perspektiv at det går klart fram av enkeltvedtaket kva det er fatta vedtak om. Dersom kartlegginga viser at eleven har tilstrekkelege dugleikar i norsk til å følgje ordinær opplæring, skal det fattast enkeltvedtak om at eleven ikkje har rett til særskild språkopplæring. I rettleiingsmateriell frå Utdanningsdirektoratet er det utdjupa kva informasjon eit enkeltvedtak om særskild språkopplæring må innehalde.⁵⁸

Sjå vedlegg 2 for utfyllande revisjonskriterium.

4.3 Tilbod om grunnskuleopplæring

4.3.1 Datagrunnlag

Når det skal busetjast familiar i Klepp kommune med barn som har rett på grunnskuleopplæring, varslar Flyktingtenesta Kleppe skule om dette. Dette går fram av busettingsrutinane til Flyktingtenesta.⁵⁹ Kleppe skule har eit innføringstilbod (språkstasjon) for nykomne minoritetsspråklege elevar (nærare skildra i kap. 4.4). Flyktingtenesta informerer flyktingfamiliene om tilbodet ved språkstasjonen.

Det blir gjennomført ein inntaksmøte så raskt som mogleg etter at dei første praktiske gjeremåla er gjort. Ifølgje Kleppe skule skjer dette alltid innan to veker etter busetjing. Representantar frå Flyktingtenesta er til stades i møtet, saman med skulen og familien. I inntakssamtalen blir det alltid nytta tolk. Det går fram av busettingsrutinane til Flyktingtenesta at det skal tingast oppmøte av tolk på minst 1,5 time ved innskriving til språkstasjonen på Kleppe skule.⁶⁰ I møtet blir familien informert om grunnskuletilbodet, om tilbodet på språkstasjonen og om nærskulen sin. Skulen nyttar også møtet til å spørje dei føresette litt om kva barna likar å halde på med, og prøver å motivere dei føresette til å ta barna med på aktivitetar. Skulen ser at deltaking i aktivitetar på fritida er bra for trivselen til elevane.

Klepp kommune har utarbeidd eit informasjonshefte til minoritetsspråklege foreldre/føresette om samarbeid mellom heim og skule. Det går mellom anna fram at ein kan bruke tolk når ein snakkar med skulen, og at ein må gje beskjed til skulen om ein treng dette. Det går vidare fram kva som er foreldra sitt ansvar og kva som er skulen sitt ansvar. I heftet blir foreldra oppmoda til å bruke SFO, då barna vil få brukt og øvd seg i norsk her. I heftet er det utdrag frå opplæringslova, mellom anna om rett og plikt til grunnskuleopplæring, og om særskild språkopplæring for elevar frå språklege minoritetar.⁶¹

Det blir opplyst at flyktingbarna alltid får tilbod om skule innan ein månad dersom dei er forventa å vere i kommunen i meir enn tre månader. Det blir peika på at kommunen alltid har oversikt over personar som blir busette som flyktingar, men at ein har mindre oversikt når det gjeld andre minoritetsspråklege barn, til dømes barn av arbeidsinnvandrarar. I desse tilfella er kommunen avhengig av at familiene sjølve tar kontakt med skulen. Det blir opplyst at desse familiene kan dukke opp på skulane i løpet av året og fortelje at dei har flytta dit. I desse tilfella informerer nærskulen om språkstasjonen og opprettar kontakt med denne. Det blir også vist til at det har førekomme at naboar har tipsa kommunen om familiar som har flytta til Klepp utan at dei har registrert seg som busett i kommunen, og som heller ikkje har kontakta ein av skulane. I slike tilfelle har kommunen kontakta familien.

⁵⁸ Utdanningsdirektoratet: *Regelverket for minoritetsspråklege. Saksgangen for særskilt språkopplæring. Fatt enkeltvedtak*. Sist endra 20.5.2016. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/minoritetsspraklige/regleverk-som-gjelder-spesielt-for-minoritetsspraklige/sarskilt-sprakopplaring/4-Fatt-enkeltvedtak/>

⁵⁹ Klepp kommune. *Rutiner for bosetting. Flyktingetjenesten i Klepp kommune*. Utan dato

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Klepp kommune: *Velkommen til Kleppskulen. Informasjonshefte til minoritetsspråklege foreldre/foresatte om samarbeid heim – skule*. Utan dato.

4.3.2 Vurdering

Kommunen har rutinar som skal sikre at flyktningbarn og –ungdomar som blir busette i kommunen, og som er venta å vere i landet i meir enn tre månader, får tilbod om grunnskuleopplæring innan ein månad etter at dei er busette i Klepp kommune. Undersøkinga gir inga indikasjonar på manglar på dette området. Det kjem fram at det kan vere meir utfordrande å fange opp til dømes barn av arbeidsinnvandrarar som har flytta til kommunen, då kommunen er avhengig av at desse familiane tar kontakt eller registrerer seg som busett i kommunen.

4.4 Særskild opplæringstilbod i egne grupper, klassar eller skular

4.4.1 Datagrunnlag

Flyktningbarn og –ungdomar i skulealder 1. til og med 10. trinn startar på språkstasjonen ved Kleppe skule. Dette gjeld vanlegvis også andre nykomne minoritetsspråklege elevar i kommunen. Kleppe skule har hatt språkstasjonen i om lag 12-13 år. I byrjinga var elevane til stades på språkstasjonen berre nokre dagar i veka, og elles på nærskulen sin, men språkstasjonen har no i fleire år vore eit fulltidstilbod. Vanlegvis går elevane på språkstasjonen i om lag eitt år. Det blir opplyst at det er integreringsomsyn som ligg til grunn for at kommunen vanlegvis ikkje gir tilbod om meir enn eitt år på språkstasjonen. Vidare blir det opplyst at det er sjeldan nokon går fulle to år, men det hender at elevane går nokre månader meir enn eitt år. Vedtak blir normalt fatta for eitt år om gangen. Dette blir stadfesta gjennom stikkprøvekontrollen som er gjennomført.

Talet på elevar på språkstasjonen har variert mellom 20 og 30. Språkstasjonen fekk utvida lokale og bemanning hausten 2015 og seinare, ettersom det kom mange asylsøkjjarar til Klepp. Det har vore ein periode der talet på elevar ved språkstasjonen har gått ned igjen, mellom anna grunna færre arbeidsinnvandrarar og færre busette flyktningar. Elevane i språkstasjonen blir delt inn i tre grupper som er danna etter norsknivået til elevane. Alle elevane er på same stad, og har nokre økter saman der det er føremålstenleg. Det blir opplyst at språkstasjonen er som eit trinn på skulen; elevane er med på alt som skjer på tvers av gruppene.

Hausten 2017 gjennomførte Klepp kommune ei kartlegging av tilbodet om særskild språkopplæring. Som eit resultat av kartlegginga, blei det utarbeidd nokre retningslinjer for tilbodet; «Minoritetsspråklege – opplæringslova § 2-8. Overordna retningslinjer».⁶² I desse retningslinjene går det fram at når ein ny minoritetsspråkleg elev byrjar på skulen, må skulen gje føresette god informasjon om kva rettar og retningslinjer som gjeld for særskild språkopplæring, både generelt og i høve til deira barn.⁶³ Retningslinjene inneheld ikkje nærare informasjon om kva informasjon skulen skal gje føresette, og det føreligg heller ikkje andre retningslinjer, sjekklister eller liknande som spesifiserer dette.

I intervju blir det opplyst at foreldra i inntakssamtalen (omtalt i kap. 4.3) blir informerte om moglegheita til å gå anten på språkstasjonen eller på nærskulen. Samtidig blir det peika på at det nok varierer i kva grad føresette forstår informasjonen. Informasjonsheftet til minoritetsspråklege foreldre (også omtala i kap. 4.3) inneheld ikkje informasjon om tilbodet på språkstasjonen og at dette er frivillig. Det blir opplyst at ingen elevar begynner på språkstasjonen utan at eleven og eleven sine føresette samtykkjer i at dei ønskjer dette opplæringstilbodet, men slikt samtykke blir berre innhenta munnleg.

Når det gjeld arbeidsinnvandrar som flyttar til Klepp, tar dei direkte kontakt med nærskulen sin, og nærskulen informerer om språkstasjonen og opprettar kontakten med denne. Oftast går også barn av arbeidsinnvandrar på språkstasjonen i eitt år først, sjølv om det blir kommentert at dei har skulebakgrunn og difor ofte lærer språket lettare.

Ved ein av skulane der det er gjennomført intervju, blir det opplyst at føresette i nokre få tilfelle har takka nei til eit *fulltidstilbod* på språkstasjonen. Årsaka til dette har vore at elev/føresette synest det er litt stigmatiserande å gå på språkstasjonen. Desse elevane deltek på nærskulen i dei praktisk-estetiske faga slik at dei får vere saman med ungdomar på deira alder i desse timane. Det blir også opplyst at nokre

⁶² Det blir opplyst at desse retningslinjene ikkje har vore på høyring til skulane, og at dei førebels fungerer som eit internt notat.

⁶³ Klepp kommune: *Minoritetsspråklige – opplæringslova § 2-8. Overordna retningslinjer*. Oppdatert 30.01.18.

foreldre vel å ta ut elevane av språkstasjonen etter ein kortare periode enn kva skulen skulle ønskt. I nokre tilfelle, mellom anna grunna praktiske omsyn, ønskjer nokre foreldre også at barna skal byrje direkte på nærskulen. Det blir presisert at Kleppe skule aldri har opplevd at flyktningar vel å ikkje nytte tilbodet om språkstasjon.

Erfaringa til Kleppe skule er at det er individuelt kva tid elevane kjenner seg trygge nok til å gå over i ordinære klassar ved nærskulen. Lærarane på språkstasjonen tar kontakt med avdelingsleiar og seier ifrå når dei meiner eleven er klar for overføring til nærskulen. Avdelingsleiar tar deretter kontakt med lærarane på nærskulen og set lærarane i kontakt med kvarandre slik at det kan organiserast eit overgangsmøte. Dette er eit av tiltaka som går fram av retningslinjene «Minoritetsspråklege – opplæringslova § 2-8. Overordna retningslinjer».⁶⁴

Tilbakemeldinga frå nærskulane til språkstasjonen er at dei ofte skulle ønskt at elevane frå språkstasjonen var på eit høgare nivå når dei blir overført. Då språkstasjonen var på deltid, blei det uttrykt frå skulane at det var problematisk å gjennomføre undervisning for dei minoritetsspråklege elevane. Det blir stadfesta frå ein av dei intervjuar rektorane at nokre av elevane som kjem frå språkstasjonen kan så lite norsk at skulen skulle ønskt at dei kunne vore lenger på språkstasjonen, medan andre har tilstrekkelege norskkunnskapar til å følgje med på undervisninga.

4.4.2 Vurdering

Gjennom språkstasjonen nyttar Klepp kommune høvet som opplæringslova § 2-8 femte ledd gir til å gi nykomne minoritetsspråklege elevar eit særskilt opplæringstilbod i eigne grupper og klassar. Undersøkinga viser at det er vanleg å gi eit tilbod på språkstasjonen i om lag eit år, og undersøkinga gir ingen indikasjonar på at elevar får vedtak om innføringstilbod ved språkstasjonen i meir enn to år. Omfanget av tilbodet ved språkstasjonen er såleis i samsvar med dei rammer som er fastsett gjennom opplæringslova.

Ifølgje det som blir opplyst i undersøkinga blir det informert om at det er mogleg å heller velje eit ordinært tilbod ved nærskulen i staden for eit tilbod ved språkstasjonen, slik rettleiaren til Utdanningsdirektoratet legg vekt på. Samtidig registrerer revisjonen at slik informasjon ikkje inngår i den skriftlege informasjonen som blir gitt til minoritetsspråklege elevar og deira føresette. Det føreligg heller ikkje skriftlege rutinar, sjekklistar eller liknande som tydeleggjer kva informasjon det er viktig å gi elevar og foreldre når det gjeld rettane dei har, under dette informasjon om tilbodet ved språkstasjonen og retten til heller å velje nærskulen. Revisjonen meiner manglande skriftleggjing medfører ein risiko for at informasjonen kan bli personavhengig, og at det i enkelttilfelle kan bli gitt mangelfull informasjon til minoritetsspråklege elevar og deira føresette. Samtykke frå elev eller føresette til å fatte vedtak om innføringstilbod ved språkstasjonen blir berre gitt munnleg, og det er såleis heller ikkje gjennom samtykke etterprøvbart om alle har fått tydeleg og god informasjon om opplæringstilbodet ved språkstasjonen og moglegheita til å heller velje nærskulen. Sakshandsaminga i samband med enkeltvedtak om særskild språkopplæring, under dette vedtak om innføringstilbod ved språkstasjonen, er nærare omtala i kapittel 4.8.

4.5 Kartlegging av norskkunnskapar

4.5.1 Datagrunnlag

Frå retningslinjene «Minoritetsspråklege – opplæringslova § 2-8. Overordna retningslinjer» går det fram at skulane nyttar Udir sitt kartleggingsmateriell, og at resultatet skal registrerast i Vokal.⁶⁵ Det går vidare fram at «Skulen bør leggje inn tidsfristar og ulike kartleggingsdatoar for den særskilde språkopplæringa i skulen sin plan over kartlegging og resultatarbeid.»

Under årshjulet som er del av dei same retningslinjene er eit av tiltaka at eleven sin språkkompetanse skal kartleggjast når eleven byrjar på skulen, men at ein ikkje treng å gjere dette dersom det er gjort på språkstasjonen. Det er SNO-lærar på skulen som er ansvarleg for å gjennomføre dette tiltaket. Vidare går

⁶⁴ Klepp kommune: *Minoritetsspråklege – opplæringslova § 2-8. Overordna retningslinjer*. Oppdatert 30.01.18.

⁶⁵ Vokal (no kalla Conexus Engage) er ein plattform for læring ved hjelp av digitale verktøy. Kjelde: <https://conexus.net/nb/om-oss/>

det fram av årshjulet at skulane skal gjennomføre ei oppdatert kartlegging av minoritetsspråklege elevar innan 1. desember og 1. mai.⁶⁶ Det blir opplyst at skuleeigar ikkje har undersøkt om praksisen til skulane samsvarer med årshjulet.

4.5.1.1 Kartlegging ved språkstasjonen

Den første kartlegginga av norskkunnskapane til flyktningbarna og –ungdomane blir gjort ved inntaksmøtet til språkstasjonen. Som nemnd i kap. 4.3 blir det alltid nytta tolk i desse møta, og ein finn ut om eleven har gått på skule tidlegare, og om han eller ho kan noko norsk.

Ved språkstasjonen nyttar skulen Udir sitt kartleggingsverktøy for å kartleggje norskkunnskapane til elevane. Dette kartleggingsverktøyet deler norsknivået i tre nivå, der nivå 3 vil seie at ein har betre dugleikar enn nivå 1.⁶⁷ Språkstasjonen er tiltenkt elevar som er på nivå 1 når dei byrjar der. Det blir opplyst at elevane normalt er på nivå 2 når dei blir overførte frå språkstasjonen til nærskulen. Det vil seie at elevar som blir overførte frå språkstasjonen til nærskulen vil ha behov for særskild språkopplæring ei tid også etter overføring til nærskulen.

Det blir opplyst at lærarane på språkstasjonen kjenner elevane godt, og ser fort kva nivå eleven er på. Det skjer mykje uformell kartlegging i løpet av undervisninga. Når språkstasjonen skal vurdere om ein elev er klar for å overførast til nærskulen/ordinær klasse, nyttar språkstasjonen Udir sitt kartleggingsverktøy. Dette går også fram under «Rutinar» i det interne dokumentet «Minoritetsspråklege elevar i Klepp».⁶⁸ Det blir opplyst at det ved overføring til nærskulen alltid føreligg ei kartlegging av norskkunnskapane til eleven der Udir sitt kartleggingsverktøy er nytta. Kartlegginga blir elektronisk overført til nærskulen når eleven byrjar der. Bruken av Udir sitt kartleggingsverktøy blir stadfesta gjennom stikkprøvekontrollen som er gjennomført i samband med forvaltningsrevisjonen.

4.5.1.2 Kartlegging etter språkstasjonen

I det interne dokumentet «Minoritetsspråklege elevar i Klepp» går det fram at «eleven må kartleggast undervegs for å vurdere om det fortsatt er behov for særskild språkopplæring.»⁶⁹

For dei minoritetsspråklege elevane som går i ordinære klassar på Kleppe skule, er det ei fast kartlegging på våren, med tanke på neste års behov. Denne kartlegginga blir nytta som grunnlag for å fatte vedtak om særskild norskopplæring. Elevane får eit vedtak som gjeld for neste skuleår. Dersom ein lærar tenkjer at eleven sitt norsknivå endrar seg vesentleg lenge før den ordinære kartlegginga på våren, ville ein gjennomført ei ny kartlegging før ein fattar nytt vedtak om særskild norskopplæring. Det blir opplyst at dette ikkje har skjedd i praksis.

Ved Kleppe skule brukar dei ein enklare og kortare versjon av Udir si kartlegging til å kartleggje norsknivået etter at elevane er ferdige ved språkstasjonen.⁷⁰ Denne blir lagt til grunn for vedtaka om særskild språkopplæring. Bakgrunnen for å byte over til ein enklare versjon var at skulen opplevde kartlegginga til Udir som litt for omfattande. Kleppe skule har delt informasjon om den forenkla kartlegginga på ei SNO-samling i kommunen, og har også tipsa ein annan skule om denne moglegheita.

Ved den andre skulen der det er gjennomført intervju, blir det ikkje gjennomført ei ny kartlegging av norsknivået til elevane dersom språkstasjonen har kartlagt norsknivået før eleven blir overført. I dei tilfella der minoritetsspråklege elevar ikkje går på språkstasjonen først, kartlegg skulen norsknivået ved hjelp av kartleggingsverktøyet til Udir. Ved denne skulen blir det ikkje gjort systematiske undervegs-kartleggingar av norsknivået til dei minoritetsspråklege elevane, men det blir opplyst at norsklærarane vurderer kontinuerleg om elevane kan tilstrekkeleg norsk til å følgje norskundervisninga. Mellom anna blir nasjonale

⁶⁶ Klepp kommune: *Minoritetsspråklige – opplæringslova § 2-8. Overordna retningslinjer*. Oppdatert 30.01.18.

⁶⁷ Kvar nivå blir skildra innanfor ei rekke dugleikar, som å lytte, tale, lese, skrive osv. Til dømes kan elevar på nivå 1, innan lesing, det norske alfabetet, og kan lese små og store bokstavar. Elevar som er på nivå 3 forstår og hentar ut hovudinnhaldet i fagtekstar. Kjelde: *Utdanningsdirektoratet. Kartleggingsmaterieill. Språkkompetanse i grunnleggende norsk*. 2007.

⁶⁸ Klepp kommune: *Minoritetsspråklige elevar i Klepp*. Utan dato.

⁶⁹ Klepp kommune: *Minoritetsspråklige elevar i Klepp*. Utan dato.

⁷⁰ Denne versjonen er utvikla av Johannes læringssenter i Stavanger.

prøvar lagt til grunn for å vurdere om elevane klarer å følgje den ordinære undervisninga. Det blir opplyst at nasjonale prøvar blir gjennomførte kort tid etter skulestart på hausten.

I stikkprøvekontrollen som er gjennomført, kjem det fram døme som stadfestar den praksisen som er skildra gjennom intervju. Ved ein av skulane er ein forenkla versjon av Udir sitt kartleggingsmaterieill nytta, medan det ved den andre skulen berre føreligg ei vurdering av resultat frå nasjonale prøver som grunnlag for vurderinga av behov for særskild språkopplæring.

4.5.2 Vurdering

Det er positivt at Klepp kommune har utarbeidd felles retningslinjer som tydeleggjer krav mellom anna til kartlegging av norskkunnskapane til minoritetsspråklege elevar. Samtidig registrerer revisjonen at dei kommunale retningslinjene, som også inkluderer eit årshjul, ikkje alltid blir følgt. Ved ein av skulane revisjonen har besøkt blir det ikkje gjennomført faste kartleggingar av norskkunnskapane til minoritetsspråklege elevar, og ved den andre skulen blir slike kartleggingar vanlegvis berre gjennomført på våren, ikkje før jul slik dei kommunale retningslinjene legg opp til. I tillegg blir det til dels nytta andre kartleggingsverktøy enn det som skal nyttast ifølgje retningslinjene. Manglande kartlegging av elevane sine norskkunnskapar er ikkje tilfredsstillande, og i opplæringslova § 2-8 fjerde ledd går det fram at elevane sin dugleik i norsk skal kartleggast både før det blir gjort vedtak om særskild språkopplæring, og undervegs i opplæringa for elevar som får slik opplæring.

Det er revisjonen si vurdering at det er viktig at skuleeigar følgjer opp implementeringa av dei felles retningslinjene som er utarbeidd. Etter det revisjonen er kjend med, blei retningslinjene utarbeidd på bakgrunn av at det blei avdekka manglar i opplæringstilbodet til minoritetsspråklege elevar i kommunen, og i etterlevinga av krav i regelverket på dette området. Når det blei etablert felles retningslinjer for å rette opp slike manglar, meiner revisjonen det er særskild viktig at skuleeigar følgjer opp i kva grad den enkelte skule følgjer desse retningslinjene. Dersom det viser seg at andre kartleggingsverktøy er meir føremålstenlege å nytte enn Udir sitt, bør det vurderast om kommunen gjennom felles retningslinjer skal opne for valfridom når det gjeld bruk av kartleggingsverktøy.

4.6 Tilbod om særskild språkopplæring

4.6.1 Datagrunnlag

Frå «Minoritetsspråklege – opplæringslova § 2-8. Overordna retningslinjer» går det fram at minoritetsspråklege elevar si opplæring som hovudregel skal skje i klasserommet. Vidare går det fram at skulane kan organisere særskild språkopplæring i grupper med elevar frå ulike trinn. Retningslinjene kjem også med nokre rettleiande tal årstimar med særskild norskopplæring etter kva nivå vedkomande er på, mellom anna at ein elev på språknivå 1 til vanleg bør få tildelt 190 årstimar til særskild norskopplæring, medan ein elev på språknivå 2 til vanleg bør få tildelt 76 årstimar. Vidare går det fram at «ein elev på språknivå 3 har til vanleg ikkje rett på særskilt norskopplæring.» I retningslinjene blir det også presisert at skulen må gje føresette god informasjon om kva rettar og retningslinjer som gjeld for særskilt språkopplæring når ein ny minoritetsspråkleg elev byrjar på skulen.⁷¹

Når det gjeld timetalet som er spesifisert i retningslinjene, blir det frå ein av skulane peika på at det er viktig at behovet blir vurdert individuelt. Til dømes kan det vere store forskjellar mellom norskkunnskapane til to elevar som begge er på nivå 2; ein elev kan så vidt ha nådd nivå 2, medan ein annan elev kan nærme seg nivå 3. Dette kan medføre behov for ulikt timetal til særskild norskopplæring.

Det blir opplyst at særleg Kleppe skule har god kompetanse på norskopplæring for minoritetsspråklege. Som nemnt i kap. 3.8 blir det peika på at berre dei to største barneskulane har lærarar med kompetanse innan norsk som andrespråk. Eit av måla i det interne dokumentet «Minoritetsspråklege elevar i Klepp» er at ein skal auke kompetansen innan dette feltet for tilsette i kommunen.⁷²

⁷¹ Klepp kommune: *Minoritetsspråklige – opplæringslova § 2-8. Overordna retningslinjer*. Oppdatert 30.01.18.

⁷² Klepp kommune. *Minoritetsspråklege elevar i Klepp*. Utan dato.

4.6.1.1 Timeressurs til særskild norskopplæring

Kommunen har erfart at mange flyktningbarn har utfordringar på skulen. Difor har kommunen valt å øyremerke ressursar tilsvarande ei stilling til norskopplæring for elevar med flyktningbakgrunn. Desse midlane er henta frå flyktningtilskot kommunen mottar. I intervju blir det peika på at dette er eit unntak frå rammestyringa som elles er lagt til grunn for ressursfordelinga til grunnskulane i kommunen.

Kommunen har hatt denne ordninga frå 1. januar 2014. Stillingsprosenten blir fordelt på dei skulane som har mest behov for norskopplæring til flyktningbarn og -ungdom. For å finne kva skular dette er, må skulane skrive ein søknad der dei skildrar kva som er stoda på skulen, kor lenge eleven har vore busett som flyktning i Noreg, og opplæringsbehovet til eleven. Kommunen tildeler ut frå dette biletet. Dei to siste åra har tre skular fått tildelt slike øyremerka midlar.

Erfaringa til skuleeigar er at denne stillingsprosenten har bidrege til at skulane får ivareteke dei elevane som er ferdige på språkstasjonen betre enn tidlegare, men dei intervjuar ser samstundes at det er behov for ytterlegare ressursar. Ein av dei intervjuar skulane erfarer at den største utfordringa er overgangen frå språkstasjonen til vanlege klassar for dei barna som nyleg er busette i Klepp. Denne skulen held fram med SNO-undervisning når elevane blir overført til vanlege klasser og fram til dei er på nivå 3, men skulen ser likevel at elevane hadde hatt bruk for norskopplæring tett på heile tida, noko som er vanskeleg å få til når dei har kome inn i dei ordinære klassane. Dei intervjuar meiner likevel at elevane på skulen får det dei har krav på, sjølv om dette kan vere krevjande.

4.6.1.2 SNO-ansvarlege i Klepp kommune

Hausten 2017 blei det gjennomført ei kartlegging av tilbodet om særskild språkopplæring i Klepp kommune. Som eit ledd i dette arbeidet, blei det bestemt at alle skulane skulle ha SNO-ansvarlege lærarar. Dette går også fram av den interne dokumentet «Minoritetsspråklege elevar i Klepp». Det skal, ifølgje dette dokumentet, arrangerast eigne nettverkssamlingar for desse tre gonger i året. Vidare er det sett opp nokre aktuelle oppgåver for SNO-ansvarleg lærar, mellom anna å vere skulen sin ressursperson, ha oversikt over minoritetsspråklege elevar ved skulen, ha ansvar for at kartlegging er gjennomført før enkeltvedtaket skal fattast, sørge for at elevar blir kartlagt undervegs, arbeide for å utvikle kvaliteten på tilbodet som blir gitt.⁷³

Det er opp til kvar skule å avgjere kor stor timeressurs SNO-ansvarleg lærar skal ha. Ved ein av skulane der det er gjennomført intervju, har alle trinn ein fast timeressurs til SNO-undervisning, samt at SNO-ansvarleg har avsett tid til dette i stillinga si. Ved ein anna skule der det er gjennomført intervju, blir det opplyst at tidlegare SNO-ansvarleg ikkje har hatt avsett tid til dette arbeidet, og at oppgåva som SNO-ansvarleg kom på toppen av full stilling.

Det er også litt ulikt korleis SNO er organisert på skulane. Ved ein av skulane der det er gjennomført intervju, er det ein som har hovudansvar for SNO på skulen, og i tillegg har kvart trinn eigen SNO-lærar. Ved den andre skulen er det uklårt om det per dags dato er ein SNO-ansvarleg lærar, då vedkomande som ifølgje leiinga ved skulen hadde dette ansvaret sjølv opplyser at vedkomande sa frå seg denne oppgåva før inneverande skuleår.

4.6.1.3 Organisering av undervisninga i særskild norskopplæringa

Organiseringa av den særskilde norskopplæringa er ulik frå skule til skule, og føregår også på ulike måtar internt på skulane. Ved ein av skulane der det er gjennomført intervju, tar ein av og til elevane ut av klassen, men passar på å ikkje ta dei ut til same tid kvar veke, slik at dei ikkje går glipp av den same timen i løpet av eit heilt år. Andre gonger har dei norskopplæring parallelt med undervisninga i klassen. Skulen er merksam på at dersom ein tar eleven ut, går eleven glipp av den ordinære undervisninga. Dei intervjuar tenkjer difor at eleven skal få mykje ut av denne SNO-undervisninga for at det skal vere verdt det. Aktuelle elevar har ifølgje det som blir opplyst enkeltvedtak om særskild språkopplæring.

Ved den andre skulen der det er gjennomført intervju blir det opplyst at nokre av elevane med flyktningbakgrunn får eit tilbod om særskild norskopplæring. Tilbodet er likevel ikkje fast, med til dømes faste timar i veka. Det blir opplyst at SNO-ansvarleg lærar har nokre timar med ei gruppe minoritetsspråklege elevar av og til. Dette er fordi skulen erfarer at elevane ofte har bruk for nokre periodar med meir intensiv norskopplæring. Denne norskopplæringa blir gitt trinnvis, og sett på som ein del av

⁷³ Klepp kommune: *Minoritetsspråklige elevar i Klepp*. Utan dato.

tilpassa opplæring. Sjølv om elevar har blitt overført frå språkstasjonen med det skulen til dels har opplevd som for dårlege norskkunnskapar, har det ikkje alltid blitt fatta enkeltvedtak om særskild språkopplæring for desse elevane. Ingen elevar ved skulen har enkeltvedtak om særskild språkopplæring inneverande skuleår. Samtidig blir det frå kommunen opplyst at dette er ein av skulane som har flest elevar med behov for særskild norskopplæring.

Dei andre minoritetsspråklege elevane ved denne skulen har ikkje særskild språkopplæring. I staden har skulen valt å styrke klassane med ein assistent som følgjer dei minoritetsspråklege elevane særleg opp. Assistent hjelper til dømes til med lesing og omgrepsforståing. Desse assistentane har inga formell kompetanse knytt til særskild norskopplæring, men det blir opplyst at lærar rettleiar assistentane i høve til lesing og omgrepsforståing.

Det blir også opplyst at ein skule samarbeider med språkstasjonen ved Kleppe skule om opplæring i norsk for nokre av elevane ved skulen. Dette inneber at eleven har nokre timar per veke fast ved nærskulen, og dei resterande timane ved språkstasjonen. Det blir opplyst at dette er eit frivillig tilbod, som eleven og foreldre ønskjer. Det blir ikkje gjort enkeltvedtak om slikt opplæringstilbod.

4.6.2 Vurdering

Det er etter revisjonen si vurdering positivt at det i løpet av det siste halvanna året er sett i verk tiltak for å sikre at rettane til minoritetsspråklege elevar i Klepp blir betre ivareteke på alle skulane. Dei kommunale retningslinene gir føringar for kva omfang av særskild norskopplæring som skal korrespondere med kvart nivå som følgjer av kartleggingsmateriellet frå Udir. Dette gir etter revisjonen si vurdering ein god peikepinn når det gjeld kva omfang som kan vere rett. Samtidig vil revisjonen presisere at det skal gjerast ei individuell vurdering av kva behov for særskild norskopplæring den enkelte elev har, og at tilbodet skal gis i samsvar med eleven sine behov. Dette inneber at ein ikkje kan følgje ei heilt skjematisk timetildeling, og revisjonen meiner det er viktig at det i retningslinene til kommunen blir presisert at timetalet er retningsgivande, og at det må gjerast individuelle vurderingar. Revisjonen vil også presisere at dersom tildelt timetal er langt lågare enn det retningsgivande timetalet, bør det gå tydeleg fram av enkeltvedtaket kvifor eleven likevel blir vurdert å få eit tilstrekkeleg tilbod.

Revisjonen stiller spørsmål ved praksisen ved ein av skulane i kommunen, der det kjem fram at elevar som blir overførte frå språkstasjonen, og som vanlegvis er på norsk nivå 2, ikkje får enkeltvedtak om særskild norskopplæring. Det føreligg heller ikkje enkeltvedtak om avslag på særskild norskopplæring for aktuelle elevar, og revisjonen meiner at dette ikkje er tilfredsstillande. For elevar som blir overførte frå språkstasjonen skal det alltid føreligge ei kartlegging av norskkunnskapane, og så lenge denne kartlegginga viser at eleven har behov for særskild norskopplæring også ved nærskulen, skal det fattast enkeltvedtak om dette. Dersom nærskulen vurderer at eleven ikkje har behov for særskild norskopplæring likevel, skal det fattast eit vedtak om avslag. Slikt vedtak gir klagerett, og er difor viktig av omsyn til rettstryggleiken til aktuelle elevar.

Revisjonen meiner også at det ikkje er tilfredsstillande at elevar som blir vurdert å ha behov for særskild norskopplæring, får eit tilbod som ikkje er nedfelt i enkeltvedtak. Dersom eleven blir vurdert å ha behov for særskild norskopplæring, er dette ein individuell rett som skal stadfestast gjennom enkeltvedtak. Dette er viktig av omsyn til rettstryggleiken til eleven det gjeld. Når det blir opplyst at det blir gitt eit tilbod, dels gjennom bruk av assistent i klassen, og dels gjennom periodevis undervisning i grupper, er det også vanskeleg å etterprøve om eleven får eit tilbod som korresponderer med behovet. Særleg når det for dei aktuelle elevane ikkje systematisk blir gjennomført kartleggingar av eleven sine dugleikar i norsk, som kan nyttast til å synleggjere kor store behov eleven har.

I kapittel 4.8 er sakshandsaminga knytt til særskild språkopplæring nærare omtala.

4.7 Vurdering av behov for tospråkleg fagopplæring og/eller morsmålsopplæring

4.7.1 Datagrunnlag

Frå «Minoritetsspråklege – opplæringslova § 2-8. Overordna retningslinjer» går det fram at skulane samarbeider om lærarar i morsmål og tospråkleg fagopplæring. Vidare går det fram kva tospråkleg fagopplæring og morsmålsopplæring inneber, mellom anna at «elevar som får tildelt ressursar til tospråkleg fagopplæring, også må få tildelt timar til særskilt norskopplæring», og at ein elev med anna morsmål enn norsk, har rett til morsmålsopplæring når han ikkje har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å kunna følgje den vanlege opplæringa i skulen.⁷⁴

Det blir opplyst i intervju at Klepp kommune ikkje har eit tilbod om morsmålsopplæring, og skuleåret 2017/18 var det ingen elevar som hadde morsmålsopplæring. Ved ein av skulane der det er gjennomført intervju, er det nokre få elevar som får tospråkleg fagopplæring. I desse tilfella har ofte eleven andre behov enn det reint språklege, til dømes helserelaterte, blir det opplyst. Det blir opplyst at kommunen tidlegare hadde ein stor nasjonalitet blant dei busette flyktningane, og fleire skular hadde både morsmålsundervisning og tospråkleg fagopplæring for elevane frå det aktuelle landet. Ved ei evaluering vurderte ein at dette ikkje var til eleven sitt beste då det verka mot omsynet til integrering. Etter det revisjonen er kjend med, er ikkje denne evalueringa dokumentert.

Det blir opplyst at samansetnaden av minoritetsspråklege elevar er annleis i dag; det er veldig mange språk blant elevane i Klepp kommune. Fleire er åleine om sitt morsmål, og det ville vore vanskeleg å finne ein tospråkleg lærar med ein så liten stillingsprosent. Den eine skulen har valt å setje inn assistent i klassane med fleire minoritetsspråklege elevar, og erfarer at dette fungerer godt fordi dei kan forklare omgrep der og då.

Ved den andre skulen der det er gjennomført intervju, blir det kommentert at det er mange tilsette som har eit anna morsmål enn norsk. Dette er ordinært tilsette, som i tillegg kan eit anna språk. Ganske ofte brukar skulen desse til å bidra, dersom noko fagleg eller praktisk skal forklarast. Dei intervjuar peikar på at det kan vere lærarar som vil meine at det er elevar med behov for tospråkleg fagopplæring som ikkje får det. Erfaringa til dei intervjuar er at dei personane som har kompetansen til å halde tospråkleg fagopplæring, gjerne vil ta eleven ut av klassen og gjennomføre eit eige opplegg til faste tidspunkt. Dette vil medføre at ein elev vil miste mykje av den vanlege undervisninga i eit fag, noko dei intervjuar tenkjer er i konflikt med omsynet til eleven sitt beste.

Stikkprøvekontrollen viser at når det forenkla kartleggingsskjemaet for kartlegging av norskkunnskapar blir nytta ved ein av skulane, er det eigne felt der det skal kryssast «ja» eller «nei» for om eleven kan ha nytte av tospråkleg fagopplæring og/eller morsmålsopplæring i tillegg til særskild norskopplæring. Stikkprøvekontrollen viser at det i eitt tilfelle er kryssa «nei» på spørsmål om slikt behov. I ei anna sak står det eit spørsmålsteikn ved begge spørsmåla, i den tredje saka er det ikkje markert verken «ja», «nei» eller anna vurdering knytt til desse spørsmåla. I sakene som er gjennomgått er det ingen døme på at det er gjort vedtak om tospråkleg fagopplæring og/eller morsmålsopplæring. Det går heller ikkje fram av vedtaka om slikt behov har blitt konkret vurdert. I ei av sakene går det likevel fram av årsrapport som skildrar det opplæringstilbodet eleven har hatt, at eleven ein periode har hatt ein tospråkleg lærar.

4.7.2 Vurdering

Elevar som vurderast å ha rett på særskild norskopplæring kan også ha behov for – og dermed også rett på – morsmålsopplæring og/eller tospråkleg fagopplæring. Kommunen sine felles retningslinjer stadfester dette. Bruk av den forenkla versjonen av Udir sitt kartleggingsverktøy legg også til rette for ei konkret vurdering av behov for tospråkleg fagopplæring og morsmålsopplæring. Samtidig er revisjonen kjend med at dette er eit kartleggingsverktøy som berre blir nytta ved ein eller to av skulane, og etter det revisjonen er kjend med føreligg det ikkje andre rutinar eller skjema som sikrar at det blir gjort ei dokumentert vurdering av behov for tospråkleg fagopplæring og/eller morsmålsopplæring for elevar som har behov for særskild norskopplæring. Dette er etter revisjonen si vurdering ei svakheit ved kommunen sine rutinar på området. Stikkprøvekontrollen viser også at slike vurderingar i varierende grad blir gjort i praksis, sjølv i tilfelle der det forenkla kartleggingsskjemaet blir nytta. I ei av sakene kan utfyllinga av skjemaet tyde på

⁷⁴ Klepp kommune: *Minoritetsspråklige – opplæringslova § 2-8. Overordna retningslinjer*. Oppdatert 30.01.18.

at vedkomande som har gjort kartlegginga har vore usikker, men utan at det er dokumentert ytterlegare vurderingar av behov for tospråkleg fagopplæring og/eller morsmålsopplæring. Det går heller ikkje fram av nokre av vedtaka som er gjennomgått om slike behov er konkret vurdert. Dette er etter revisjonen si vurdering ikkje tilfredsstillande. I Udir si rettleiing knytt til regelverket for minoritetsspråklege elevar, går det fram at «kommunen eller skolen må ha rutiner som sikrer at når den vurderer om en elev trenger særskilt opplæring i norsk, skal den også ta stilling til om eleven har behov for morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler for å kunne følge opplæringen.» Undersøkinga indikerer etter revisjonen si meining at det er manglar på dette området ved grunnskulane i Klepp kommune. Det er også viktig at det blir nedfelt i vedtak dersom ein elev blir vurdert å ha behov for tospråkleg fagopplæring, og får eit slikt tilbod.

4.8 Enkeltvedtak om særskild språkopplæring

4.8.1 Datagrunnlag

Frå retningslinjene «Minoritetsspråklege – opplæringslova § 2-8. Overordna retningslinjer» går det fram at når ein skule tar stilling til kva rettar ein elev har etter opplæringslova § 2-8 er det å rekna som eit enkeltvedtak etter forvaltningslova § 2. I årshjulet er ein av aktivitetane under «Tiltak» å gjere enkeltvedtak i tråd med kva kartlegginga syner, og sende dette til føresette. Rektor står oppført som ansvarleg for dette tiltaket. I tråd med enkeltvedtaket skal SNO-lærar, eller lærar som får ansvar for denne delen av undervisninga, lage ein opplæringsplan i tråd med enkeltvedtaket.⁷⁵

Ifølgje det interne dokumentet «Minoritetsspråklege elevar i Klepp» skal vedtaket seie noko om kva for ein læreplan som skal nyttast, organisering av opplæringa, kor tilbodet skal bli gitt, omfang (timar), tospråkleg fagopplæring i fag, og tidsrom.⁷⁶ Kommunen har ein felles vedtaksmal som legg til rette for skildring av eleven sine behov, informasjon om kva opplæring vedtaket omfattar (avkryssing for norskopplæring, opplæring morsmål og/eller tospråkleg fagopplæring), innhald (mellom anna informasjon om læreplan) og organisering. I malen er tekst i opplæringslova § 2-8 referert, men berre første til fjerde ledd. Informasjon om klagerett, klagefrist, klageorgan og framgangsmåte ved klage inngår i malen, men vedtaksmalen inneheld ikkje informasjon om retten til å sjå dokumenta i saka.

Stikkprøvekontrollen viser døme på at ulike vedtaksmalar er nytta. For inneverande skuleår er det nytta ein mal som ikkje inneheld avkryssingsfelt for om vedtaket omfattar norskopplæring, tospråkleg fagopplæring i fag og/eller opplæring morsmål, og i fleire av vedtaka for elevar som går har eit opplæringstilbod ved nærskulen går det dermed ikkje eksplisitt fram kva type særskild språkopplæring det er fatta vedtak om.

Stikkprøvekontrollen viser også døme på at elevar i periodar på mellom eit og eit og eit halvt år har hatt særskild språkopplæring utan at det er fatta enkeltvedtak om dette. Dette gjeld i to av fire kontrollerte saker. Ut frå anna dokumentasjon i sakene synast dette å dreie seg om litt utvida tid på språkstasjonen, i tillegg til første år etter overføring til ordinær klasse ved nærskulen. I eitt tilfelle har ein elev hatt eitt år med særskild norskopplæring på nærskulen etter overføring frå språkstasjonen, men det er deretter verken fatta nytt vedtak for neste skuleår eller vedtak om avslutning av den særskilde norskopplæringa. Det føreligg heller ikkje kartlegging av eleven sine norskkunnskapar frå slutten av året med enkeltvedtak, som kan synleggjere eventuelle vidare behov. Informasjon revisjonen har fått, indikerer at eleven framleis har eit spesialtilpassa opplæringstilbod, men utan at det er fatta vedtak for inneverande skuleår.

Det blir også opplyst om eit tilfelle der ein elev er skrive inn som elev ved nærskulen, og har delar av sitt undervisningstilbod der. På grunn av svake norskkunnskapar har skulen i samråd med foreldra samarbeidd med språkstasjonen ved Kleppe skule om å gi delar av undervisninga der. Det er ikkje fatta enkeltvedtak om at eleven får delar av sitt undervisningstilbod ved ein annan skule, og det er ikkje dokumentert kva heimel skulen eventuelt har for å organisere opplæringstilbodet på denne måten.

Det blir peika på at nye kommunale rutinar har bidrege til å tydeleggjere ansvar for å fatte enkeltvedtak. Tidlegare blei det ikkje alltid fatta vedtak for elevar som fekk eit tilbod ved språkstasjonen, og det blir

⁷⁵ Klepp kommune: *Minoritetsspråklige – opplæringslova § 2-8. Overordna retningslinjer*. Oppdatert 30.01.18.

⁷⁶ Klepp kommune: *Minoritetsspråklige elevar i Klepp*. Utan dato.

kommentert at det ikkje var heilt tydeleg kven som hadde ansvar for å fatte slikt vedtak - Kleppe skule eller nærskulen. Det blir vist til at dette no er tydeleggjort, og at det no er rutinar for at Kleppe skule skal fatte enkeltvedtak for alle elevar som får eit fulltidstilbod på språkstasjonen.

Enkeltvedtak om tilbod ved språkstasjonen som revisjonen har gjennomgått, viser til opplæringslova § 2-8 som heimel for vedtaket, men viser ikkje til femte ledd som omtalar særskilt opplæringstilbod for nykomne elevar i eigne grupper, klassar eller skolar.⁷⁷ Det går fram av vedtaka at eleven skal få eit tilbod ved Kleppe skule, språkstasjonen, men det går ikkje tydeleg fram av vedtaka at dette er eit særskilt opplæringstilbod for nykomne minoritetsspråklege elevar («innføringstilbod»). Vidare går det ikkje fram av dei kontrollerte enkeltvedtaka at det er vurdert at eit innføringstilbod er til eleven sitt beste, eller at det er henta inn samtykke frå foreldra eller eleven sjølv. Det føreligg ikkje dokumentert samtykke i nokre av sakene. I vedtaka om språkstasjon går det fram at *læreplan i grunnleggande norsk for språklege minoritetar* blir nytta.

Vedtaka om særskild språkopplæring for elevar som går ved nærskulen inneheld informasjon om organisering av den særskilde norskopplæringa, og tre av fire vedtak inneheld informasjon om kva læreplan i norsk som skal nyttast. Timetal går fram av vedtaka. I tre av fire tilfelle er timane oppgjeve i årstimar, i det siste vedtaket er timetalet oppgjeve i form av tal timar per skuleveke.

Alle vedtaka som er gjennomgått inneheld informasjon om klagerett, klagefrist, klageinstans og framgangsmåte ved klage, men det er ikkje alle vedtaka som inneheld informasjon om retten til å sjå dokumenta i saka.

4.8.2 Vurdering

Undersøkinga viser fleire manglar når det gjeld sakshandsaminga i samband med vedtak om særskild språkopplæring. Mellom anna dreier dette seg om ei tydeleggjering av kva det blir fatta vedtak om. Det er ikkje alle vedtak som inneheld tydeleg informasjon om kva type særskild språkopplæring vedtaket omfattar. Dette er ikkje tilfredsstillande. Av eit enkeltvedtak skal det alltid gå tydeleg fram kva det er fatta vedtak om, og i Utdanningsdirektoratet si oppsummering av kva enkeltvedtak om særskild språkopplæring må innehalde, står det at det skal gå fram om eleven skal ha «særskilt norskopplæring, og/eller tospråklig faglig opplæring/morsmål.»⁷⁸ Kommunen sin vedtaksmal legg opp til at dette skal gå fram av vedtaka, men i tilfelle der malen ikkje er nytta manglar denne informasjonen.

Når det gjeld innføringstilbod, viser Utdanningsdirektoratet til at det må gå klart fram av enkeltvedtaket «dersom den særskilte språkopplæringen skal organiseres som et særskilt opplæringstilbud for nyankomne elever (innføringstilbud), og at det er vurdert at innføringstilbud er til elevens beste.»⁷⁹ Ingen av vedtaka om opplæring ved språkstasjonen inneheld denne informasjonen. I desse tilfella viser heller ikkje vedtaka til rett lovheimel, då oppl. § 2-8 femte ledd ikkje er inkludert i lovteksten det blir vist til. Dette er etter revisjonen si vurdering ikkje tilfredsstillande, og det er viktig at kommunen set i verk tiltak for å sikre at enkeltvedtaka både gir ei tydeleg skildring av kva det er fatta vedtak om, og ei tydeleg grunngjeving mellom anna ved å vise til rett heimel for vedtaket.

I eit tilfelle manglar også informasjon om kva læreplan som skal nyttast, i tillegg til at vedtaka manglar informasjon om retten til å sjå dokumenta i saka. Når det gjeld sistnemnde, går det fram av forvaltningslova § 27 tredje ledd at underrettinga om vedtak mellom anna skal innehalde opplysningar om «retten etter § 18, jfr. § 19 til å se sakens dokumenter.»

I fleire tilfelle manglar det også vedtak for elevar som har eller har hatt særskild språkopplæring. I nokre av desse tilfella blir det vist til at det tidlegare ikkje alltid blei fatta vedtak, og til at dette skuldast manglande rutinar og ansvarsavklaringar. Det er positivt at det blir vist til at det no er etablert rutinar som skal sikre at det alltid blir fatta enkeltvedtak for elevar med behov for særskild språkopplæring. Samtidig viser undersøkinga at det heller ikkje inneverande skuleår alltid blir fatta vedtak. Det kjem fram at ein elev på ein annan skule får delar av si undervisning ved språkstasjonen utan at dette er nedfelt i vedtak. Det går

⁷⁷ Delar av opplæringslova § 2-8 er sitert i vedtaka om opplæringstilbod på språkstasjonen, men teksten omfattar ikkje femte ledd.

⁷⁸ Utdanningsdirektoratet: *Regelverk for minoritetsspråklige. Fatt enkeltvedtak. Hva må enkeltvedtak om særskilt språkopplæring inneholde?* Sist endra 20.05.2016

⁷⁹ Ibid.

dermed ikkje fram kva heimel som ligg til grunn for denne organiseringa av opplæringa. Revisjonen vil presisere at tilbod ved språkstasjonen alltid må formaliserast gjennom enkeltvedtak, også når dette ikkje er eit fulltidstilbod og sjølv om tilbodet blir gitt i samråd med dei føresette. Revisjonen merkar seg også at ein elev som førre skuleår hadde særskild språkopplæring, ikkje har vedtak om dette inneverande skuleår, utan at det føreligg vedtak om opphøyr av særskild språkopplæring. Dersom det er vurdert at eleven ikkje lengre har behov for særskild språkopplæring skal det gjennomførast ei kartlegging som kan dokumentere at eleven ikkje lengre treng særskild språkopplæring, og det skal fattast enkeltvedtak om opphøyr av slik opplæring. Dersom det på den andre sida er slik at eleven framleis har behov for særskild språkopplæring, skal det også gjennomførast ei kartlegging, og med bakgrunn i denne fattast eit nytt enkeltvedtak. Det at det alltid blir fatta vedtak både om innvilging, avslag og opphøyr av særskild språkopplæring, er viktig med omsyn til eleven sin rettstryggleik. Eit vedtak om særskild språkopplæring tydeleggjer kva opplæring eleven har rett på, og gir grunnlag for å klage dersom opplæringa ikkje blir gitt i samsvar med vedtaket. Vidare vil vedtak om avslag eller opphøyr også gi ein formell åtgang til å klage.

Revisjonen vil presisere viktigheita av at kommunen sine retningslinjer og malar også må omfatte krav om å fatte vedtak ved opphøyr av særskild språkopplæring, og krav om å fatte vedtak om avslag dersom det etter ei konkret vurdering blir vurdert at ein elev ikkje har behov for særskild språkopplæring. Viktigheita av at det blir fatta vedtak både ved innvilging, avslag og opphøyr av særskild språkopplæring er presisert i rettleiingsmateriell frå Utdanningsdirektoratet.

5. Konklusjon og tilrådingar

Forvaltningsrevisjonen viser at Klepp kommune dei siste åra har sett i verk tiltak for å betre oppfølginga av flyktningbarn og –ungdom, særleg gjennom tilsetjing av ein eigen kontaktperson for barn og unge i Flyktingtenesta. Revisjonen meiner det er positivt at Klepp kommune, i samsvar med tilrådingar frå mellom anna Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, har retta merksemd mot deltaking i fritidsaktivitetar for flyktningbarn og –ungdom. Etter revisjonen si vurdering gjer Klepp kommune eit godt arbeid når det gjeld inkludering av flyktningbarna og –ungdomane i eksisterande fritidsaktivitetar, og det er retta mykje fokus mot det å motivere og leggje til rette for å delta i fritidsaktivitetar. Samtidig går det fram at kommunen har utfordringar med å finne passande fritidsaktivitetar for ungdomar mellom 16 og 24 år, og revisjonen meiner det er viktig at kommunen arbeider vidare med å prøve å finne høvelege aktivitetar også for denne aldersgruppa.

Revisjonen meiner vidare at manglande skriftleggjing og systematisering mellom anna av arbeidet med å kartlegge behov, setje i verk tiltak og evaluere tiltak, medfører ein risiko for manglar i oppfølginga og tilbodet til flyktningbarn og-ungdomar. Det er etter revisjonen si vurdering ein risiko for at arbeidet blir personavhengig, og at ein til dømes ikkje fangar opp systematiske manglar i tilbodet.

Basert på det som kjem fram i undersøkinga, er det revisjonen si vurdering at innføringstilbod til nykomne minoritetsspråklege elevar i grunnskulalder blir nytta innanfor dei rammer som er sett i opplæringslova. Revisjonen merkar seg også at kommunen har utført ei kartlegging av skulane sin praksis knytt til kartlegging og enkeltvedtak, og basert på dette har utarbeidd retningslinjer knytt til opplæringstilbodet til minoritetsspråklege elevar. Det er såleis sett i verk viktige tiltak det siste halvanna året, for å sikre at rettane til minoritetsspråklege elevar i Klepp kommune blir godt ivareteke på skulane. Likevel viser undersøkinga manglar både når det gjeld kartlegging av norskkunnskapane til minoritetsspråklege elevar, og manglar knytt til vedtak om særskild språkopplæring. Sistnemnde gjeld både manglande vedtak om tilbod som blir gitt og manglande praksis for vedtak om opphøyr av særskild språkopplæring. I tillegg er det manglar ved innhaldet i fleire av enkeltvedtaka som inngjekk i revisjonen sin stikkprøvekontroll. Dette er ikkje tilfredsstillande, og revisjonen meiner basert på dette at Klepp kommune per i dag ikkje har eit tilfredsstillande tilbod om særskild språkopplæring til minoritetsspråklege elevar i grunnskulepliktig alder.

Basert på det som kjem fram i undersøkinga vil revisjonen tilrå at Klepp kommune set i verk følgjande tiltak:

1. Etablerer tydelegare mål for arbeidet med flyktningbarn og –ungdom i Klepp kommune.
2. Systematiserer og skriftleggjer arbeidet med å kartlegge behov til flyktningbarn og –ungdomar, samt prosessar knytt til å setje i verk tiltak og evaluere tiltak som er sett i verk.
3. Vurderer å etablere skriftlege retningslinjer og rutinar som tydeleggjer kva vurderingar som skal gjerast når det gjeld rettar og plikter etter høvesvis opplæringslova og introduksjonslova for ungdomar mellom 16 og 24 år, og kva moglegheiter som finst når det gjeld tilbod til flyktningungdom i denne aldersgruppa.
4. Sikrar, til dømes gjennom utarbeiding av skriftlege rutinar, sjekklister, informasjonsmateriell mv, at nykomne minoritetsspråklege elevar og deira foreldre får informasjon om at innføringstilbod er frivillig, og at eleven/foreldra har rett til å velje å gå på nærskulen.
5. Sikrar at kartleggingar av minoritetsspråklege elevar sine norskkunnskapar blir gjennomført i samsvar med krav i opplæringslova og kommunale retningslinjer.
6. Sørgjer for at det blir gjort konkrete og dokumenterte vurderingar av om elevar som har behov for særskild norskopplæring også har behov for tospråkleg fagopplæring og/eller morsmålsopplæring.
7. Sikrar at minoritetsspråklege elevar får tilbod om særskild språkopplæring i samsvar med dei behov som kjem fram gjennom kartleggingar, og at slikt tilbod blir nedfelt i enkeltvedtak.
8. Sikrar at enkeltvedtak om særskild språkopplæring blir utforma i samsvar med krav i opplæringslova og forvaltningslova.
9. Sikrar at det blir fatta vedtak både om innvilging, avslag og opphøyr av særskild språkopplæring.

Vedlegg 1: Høyringsuttale

KLEPP KOMMUNE
HELSE OG VELFERD

Postadresse:
Klepp kommune
Postboks 25
4358 Kleppe

Deloitte
v/Lina Hamre

Saksnr
18/1767-4

Løpenr
14567/19

Arkivkode
217

Avd/Sek/Saksh
HV/BAHE/JHB

Dykkar ref

HØYRING - FORVALTNINGSREVISJON AV TILBODET TIL FLYKTNINGBARN OG -UNGDOMAR I KLEPP KOMMUNE

Administrasjonen i Klepp kommune tar den grundige rapporten frå forvaltningsrevisjonen til etterretning og vil etter handsaming i kontrollutvalet utarbeide planar for korleis ein skal møte dei utfordringar som revisor peiker på.

Klepp kommune, 16.05.2019

Marianne Sund
kommunalsjef

Janne Hove Bjørnøy
verksemdleiar

Dokumentet er elektronisk godkjent og treng derfor ingen signatur.

Kopi til:

Vedlegg 2: Revisjonskriterium

Revisjonskriterium knytt til tenestetilbod og oppfølging av flyktningbarn og –ungdomar

Tilbodet til flyktningbarn og –ungdomar

NOVA⁸⁰ utarbeidde i 2009 eit notat om særskilte tiltak retta mot flyktningbarn.⁸¹ Her går det fram at eit fleirtal av norske kommunar nyttar særskilte tiltak, altså tiltak som ikkje er retta mot andre barn, i arbeidet med integrering og oppfølging av flyktningbarn dei to første åra etter busetting. Tiltaka dreidde seg særleg om tiltak for å auke sosial deltaking, og tiltak retta mot barnehage og SFO. Notatet byggjer mellom anna på mål fastsett i stortingsmeldinga *Mangfold gjennom inkludering og deltaking* (KRD 2003-2004)⁸², der mellom anna følgjande integreringsmål blir lagt fram for barn som veks opp i Noreg:

- Meistre skule og utdanning på linje med andre
- Ha like moglegheiter i arbeid som vaksne
- Delta på linje med andre i det sivile og politiske liv
- Oppløve tilhøyr og aksept for den ein er

Vidare går det fram av stortingsmeldinga at innvandrarbarn og flyktningbarn blir forma i vekselverknaden mellom familie, heimemiljø, skule og samfunnet elles, og at det er dei generelle oppvekstvilkåra som skal sikre at alle barn blir inkludert. Det er difor dei universelle ordningane, som gjeld for alle, som først og fremst skal sikre integrering av barn og unge. I tillegg kan det vere aktuelt med særlege tiltak spesielt retta mot flyktningbarn og –ungdomar. Notatet frå NOVA nemner særleg tiltak retta mot skule, under dette både knytt til språk og anna opplæring, barnehage og tiltak retta mot fritid og fritidsaktiviteter.

Viktigheita av fritidsaktivitetar

30. oktober 2015 sendte Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) eit brev til alle landets kommunar og fylkeskommunar. I brevet *Kommunenes og fylkeskommunenes ansvar for barn og unge som oppholder seg i kommunen som asylsøker* tilrår Bufdir at kommunane gir barn i grunnskulealder tilbod om fritidsaktivitetar i tillegg til at dei blir sikra opplæring. Det går fram av brevet at aktivitetane kan bidra til meistring og såleis verke som førebyggjande psykososialt arbeid.⁸³

I Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sin rapport *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger* går det fram at deltaking i fritidsaktivitetar er den viktigaste arenaen for integrering av einslege mindreårige. Følgjande tilråding kan også vere relevant for flyktningbarn- og ungdom som blir busette med familiane sine:

Barn som er med på fritidsaktiviteter, kan oppleve mestring. De knytter kontakter og vennskap på tvers av ulike etniske grupper og mellom nyankomne og norske ungdommer. Mange enslige mindreårige tar selv initiativ til og finner sosiale aktiviteter de kan delta i. Hvis ikke, bør vi motivere dem til å finne en fritidsinteresse som de liker, og hjelpe dem med å etablere kontakt.

Det blir peika på at alle variantar av fysisk aktivitet kan vere positive for barna, mellom anna fordi det gir både betre mental og fysisk helse. Rapporten slår vidare fast at det er viktig å finne fram til aktivitetar den enkelte sjølv har lyst til å drive med. Kommunane skal leggje til rette for at flyktningungdomane kan vere med på kulturelle og sosiale aktivitetar som anna ungdom i nærmiljøet driver med: ungdomsklubbar, dataspel, festar og uorganisert sosial omgang.⁸⁴

⁸⁰ Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

⁸¹ Bjerkan (NOVA): *Integrering av flyktningbarn. Norske kommuners bruk av særtiltak*. NOVA Notat 9/09.

⁸² Kommunal- og regionaldepartementet: *Mangfold gjennom inkludering og deltaking*. 1. oktober 2014.

⁸³ Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir): *Kommunenes og fylkeskommunenes ansvar for barn og unge som oppholder seg i kommunen som asylsøker*. 30. oktober 2015.

⁸⁴ Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet: *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. –En håndbok for kommunene*. 2011.

Viktigheita av tverrfagleg samarbeid

Ifølgje Bufdir må tverrfagleg/tverretatleg samarbeid vektleggjast slik at det blir sikra at barn og unge får rettane sine ivareteke.⁸⁵ Mellom anna blir det lagt vekt på at barna blir sikra tilgjengelege og likeverdige helsetenester.

Viktigheita av tverrfagleg samarbeid blir også understreka i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sin rapport *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger*: «Alle parter som møter flyktningbarn bør delta i tverrfaglige samarbeidsmøter om disse barna.»⁸⁶

Vurderingar av behova til flyktningbarn og –ungdom

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sin rapport *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger* omhandlar mellom anna kva vurderingar kommunane må gjere for å kunne skape eit godt og heilskapleg tilbod til flyktningbarn og –ungdom.⁸⁷

Et godt og helhetlig tilbod bør utformes med utgangspunkt i hva barnet trenger. Kommunen vurderer dette ut fra barnets egenart, bakgrunn, erfaringer fra flukten, livssituasjon og behov for omsorg, støtte, opplæring, helsehjelp, tiltak osv.

Rapporten understrekar vidare at kommunen må leggje vekt på barnet si eiga oppfatning. Då vil barnet få moglegheit til å meistre sin egen situasjon, ta i bruk eigne ressursar og bli sjølvstendig.

Mål og tiltak for arbeidet med flyktningbarn og –ungdomar

Det å arbeide systematisk, mellom anna gjennom etablering av mål og tiltak knytt til arbeidet med flyktningbarn og –ungdom, fell under dei generelle krava til internkontroll i kommunelova. I forarbeida til kommunelova, Ot.prp. nr. 70 (2002-2003), blir det vist til at internkontroll særleg er eit verkty for leiinga, og

(...) er en integrert del av ledelsens styring av organisasjonen. Internkontroll defineres i videste forstand som en prosess, iverksatt og gjennomført av virksomhetens ledere og ansatte, med formål å sikre måloppnåelse på følgende områder:

- Måltrettet og effektiv drift
- Pålitelig ekstern rapportering
- Overholdelse av gjeldende lover og regelverk.

Nye krav om internkontroll følgjer av ny kommunelov, men er per i dag ikkje sett i kraft. Av ny kommunelov går følgjande fram:

§ 25-1 Internkontroll i kommunen og fylkeskommunen

Kommuner og fylkeskommuner skal ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Kommunedirektøren i kommunen og fylkeskommunen er ansvarlig for internkontrollen.

Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal kommunedirektøren

- utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering
- ha nødvendige rutiner og prosedyrer

⁸⁵ Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir): *Kommunenenes og fylkeskommunenenes ansvar for barn og unge som oppholder seg i kommunen som asylsøker*. 30. oktober 2015.

⁸⁶ Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet: *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. –En håndbok for kommunene*. 2011.

⁸⁷ Ibid.

- c) avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
- d) dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
- e) evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll

Samarbeid mellom kommunen og frivillige organisasjoner

Det går fram av *Rundskriv til lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonslova)* at foreiningslivet og fritidsarenaen eignar seg godt for både språkpraktisering og læring av sosiale og kulturelle kodar.⁸⁸

KS gjennomførte i 2016 eit FoU-prosjekt med føremål om å framskaffe kunnskap som kommunane kan nytte for å utvikle gode og verknadsfulle tiltak for å lukkast med integreringa av einslege mindreårige asylsøklarar. Nokre av desse tiltaka kan også vere relevante overfor flyktningbarn- og ungdom som blir busette saman med familien sin. Mellom anna går det fram av FoU-rapporten at alle kommunar som tok del i oppdraget la vekt på at deltaking i ulike fritidsaktivitetar er viktig for både trivsel og integrering av einslige mindreårige. Dei fleste kommunane hadde større eller mindre grad av samarbeid med frivillig sektor, og FoU-rapporten understrekar at desse spelar ei viktig rolle. Røde Kors og lokale idrettslag blir særleg trekt fram av kommunane som samarbeidspartnarar.⁸⁹

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sin rapport *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger* peikar på at kommunane må vere medvitne på den ressursen dei frivillige organisasjonane utgjer i lokalsamfunnet. Kommunane blir oppmoda om å finne ut kva organisasjonane kan bidra med når det gjeld integrering og busetting. Det blir peika på at tilknytning og nære relasjonar er noko av det viktigaste i barn og unge si positive utvikling, og at kommunen difor må ha eit tilbod som ivaretek og stimulerer denne viktige utviklinga.

Et godt fritidstilbud, med oppfølging kan blant annet bidra til at færre dropper ut av skolen. Deltakelse i frivillige organisasjoner lærer de unge om sosialt felleskap og demokrati.⁹⁰

Kompetanse på flyktning- og integreringsfeltet

Gjennom Rundskriv G-01/2016⁹¹ til introduksjonslova blir det gitt tilrådingar om andre tilbod, oppfølging og organisering av tenestene til flyktningar, som kan bidra til gode introduksjonsordningar. Det går fram at eit sentralt vilkår som bør vere på plass for å få til ei velfungerande introduksjonsordning er tilstrekkeleg kompetanse i kommunen. Ei av dei organisatoriske anbefalingane som går fram av rundskrivet til introduksjonslova er at kompetanseutvikling og fagleg fellesskap er viktig for fagleg utvikling og tryggleik.⁹²

Fleire særlovar og forskrifter som gjeld for kommunal tenesteyting har eigne krav knytt til det å sikre tilstrekkeleg kompetanse for å sikre tilfredsstillande kvalitet i tenesteytinga.

Bruk av tolk

Rundskrivet til introduksjonslova peikar også på viktigheita av bruk av tolk for å kunne oppfylle lovkrav om informasjon og brukarmedverknad.

I rundskrivet til introduksjonslova går det fram at det for mange deltakarar i introduksjonsprogrammet eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap, vil vere bruk for tolk for at kommunen skal kunne kommunisere med dei. Dette gjeld til dømes i kartleggingsfasen og utforming av individuell plan. Ifølgje rundskrivet må kommunen også vurdere om dei fyller opplysningsplikta etter forvaltningslova i tilfelle der deltakar har liten eller svak språkleg kompetanse på norsk.⁹³

⁸⁸ Justis- og beredskapsdepartementet. *Rundskriv til lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)*. Rundskriv G-01/2016. 20. september 2016.

⁸⁹ PwC. *Kommunenes håndtering av mindreårige flyktninger. KS FoU-prosjekt nr. 164016*. 1. desember 2016.

⁹⁰ Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir): *Kommunenes og fylkeskommunenes ansvar for barn og unge som oppholder seg i kommunen som asylsøker*. 30. oktober 2015.

⁹¹ Justis- og beredskapsdepartementet: *Rundskriv til lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)*. Rundskriv G-01/2016. 20. september 2016.

⁹² Ibid.

⁹³ Ibid.

IMDi peikar også på at forvaltningslova inneheld føresegner som kan medføre plikt til å bruke tolk. Mellom anna peikar IMDi på at det følgjer av forvaltningslova § 17 at offentlege tenestemenn og fagpersonar har plikt til å informere, rettleie og høyre partane før det blir fatta vedtak i ei sak. Om bruken av tolk i samsvar med forvaltningslova, skriv IMDi vidare:

Når et forvaltningsorgan skal avgjøre en sak som gjelder en eller flere bestemte personers rettigheter eller plikter, skal det sørges for at saken er så godt opplyst som mulig før beslutningen tas. Forvaltningsorganer har også en alminnelig veiledningsplikt innenfor sitt saksområde, i henhold til § 11. Dette innebærer at de skal gi parter og andre interesserte adgang til å vareta sine interesser på best mulig måte gjennom informasjon og råd om prosessen. Plikten innebærer også at forvaltningsorganet skal vurdere partens behov for veiledning. For at forvaltningen skal kunne sies å ha oppfylt veiledningsplikten vil det dermed kunne innebære å bruke tolk.⁹⁴

Rettane til ungdomar som er fylt 16 år

Rett til vidaregåande opplæring

Ifølgje opplæringslova § 3-1 første ledd har ungdom som har fullført grunnskulen eller tilsvarende opplæring, rett til tre års heilstids vidaregåande opplæring. Udir spesifiserer at ungdom har rett til å bli tatt inn til Vg1 dersom dei oppfyller eitt av følgjande vilkår i forskrift til opplæringslova § 6-13:

- har fullført norsk grunnskuleopplæring (anten ordinær grunnskole eller grunnskuleopplæring for voksne)
- er skrive ut av norsk grunnskole
- har gjennomgått allmenn grunnsopplæring i utlandet i minst 9 år
- har tilsvarende realkompetanse som fullført norsk grunnskuleopplæring for voksne

Dette gjeld òg dei som har fullført vidaregåande opplæring i eit anna land, men som ikkje får godkjent opplæringa som studiekompetanse eller yrkeskompetanse i Noreg.

Retten til vidaregåande utdanning må takast ut i løpet av ein samanhengande periode på fem år, eventuelt seks år dersom opplæringa heilt eller delvis blir gjeve i lærebedrift. Retten må nyttast innan utgangen av det året ungdomen fyller 24 år.

Ein søkjar som kan dokumentere at han eller ho har gjennomgått niårig grunnskuleopplæring i eit anna land, har rett til inntak til vidaregåande opplæring etter § 6-13. Dersom vedkomande ikkje har dokumentasjon på grunnskuleopplæring frå heimlandet, skal kommunen gjere ei kartlegging av realkompetansen deira. Målet med realkompetansevurderinga er å finne ut om søkjaren har rett til vidaregåande opplæring⁹⁵ eller rett til grunnskuleopplæring for voksne etter opplæringslova § 4A-1.

Rett til grunnskuleopplæring for voksne

Minoritetsspråklege i alderen 16-24 år har ikkje rett og plikt til ordinær grunnskuleopplæring, men kan ha rett til grunnskuleopplæring etter opplæringslova § 4-1.⁹⁶ Dei som kan ha rett til grunnskuleopplæring for voksne etter opplæringslova § 4A-1 er dei som i) er over opplæringspliktig alder, ii) treng grunnskuleopplæring og iii) ikkje har rett på vidaregåande opplæring etter § 3-1.

Meir grunnskuleopplæring for ungdom

Det er fastsett at alle som fullfører grunnskuleopplæringa har rett til vitnemål. Det er ikkje noko krav om at alle fag blir bestått. Uavhengig av kor mange år eleven har vore elev i norsk grunnskuleopplæring, vil vedkomande få eit vitnemål når han eller ho fullfører det 10. opplæringsåret og blir skrive ut av grunnskulen.

Udir presiserer at det betyr at også elevar som kjem til Noreg utan skulegang frå heimlandet, skal få skrive ut eit vitnemål. Dette gjeld sjølv om dei kjem til Noreg i løpet av siste del av 10. årstrinn, berre har nokre månader med grunnskuleopplæring i Noreg og får IV (ikkje vurdert) i alle fag. Desse minoritetsspråklege elevane oppfyller vilkåret for inntak til vidaregåande opplæring, men vil ofte ha svake dugleikar i norsk.

⁹⁴ IMDi. *Hva sier loven om bruk av tolk?* Sist oppdatert: 26. juni 2018

⁹⁵ Søkjaren har rett på vidaregåande opplæring dersom han eller ho har ein kompetanse tilsvarende karakteren 2 i dei fem faga vedkomande blir testa i.

⁹⁶ Utdanningsdirektoratet: *Minoritetsspråklige ungdom og voksne mellom 16-24 år i vidaregåande opplæring*. Sist endra: 20.05.2016.

Dette er ikkje til hinder for inntak til vidaregåande opplæring. Elevar i vidaregåande opplæring kan ha rett til særskild språkopplæring, jf. oppl. § 3-12.

I 2016 innførte Utdanningsdepartementet ein moglegheit for kommunar og fylkeskommunar til å tilby *meir grunnskuleutdanning for ungdom* etter oppl. § 4A-1 til ungdomar som har rett til vidaregåande opplæring etter oppl. § 3-1. Denne lovendringa gjer det mogleg for kommunar og fylkeskommunar å tilby grunnskuleopplæring til ungdomar som har rett til vidaregåande opplæring etter § 3-1, men som har behov for meir grunnskuleopplæring. For å få ei tilbod om meir grunnskuleopplæring må ungdomen i) vere under 24 år gamal, ii) ha rett til vidaregåande opplæring etter oppl. § 3-1 og iii) ha behov for meir grunnskuleopplæring for å kunne fullføre vidaregåande opplæring, iv) ha lovleg opphald i landet.⁹⁷

Rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Ifølgje introduksjonslova § 17 har utlendingar mellom 16 og 67 år rett og plikt til deltaking i gratis opplæring i norsk og samfunnskunnskap på til saman 600 timar dersom dei har fått opphald:⁹⁸

- etter søknad om asyl (utlendingslova § 28)
- som overføringsflyktning (utlendingslova § 35)
- på grunnlag av sterke menneskelege omsyn (utlendingslova § 38)
- på sjølvstendig grunnlag (utlendingslova § 53)
- som familiemedlem til personar som nemnd over
- som familiemedlem til personar som har permanent opphaldsløyve
- som familiemedlem til norske eller andre nordiske borgarar (med unntak av dei som har opphaldsrett som familiemedlem etter EØS-regelverket)
- mellombels på grunnlag av reglane om kollektiv beskytting (utlendingslova § 34) og deira familiesameinte dersom tillatinga til førstnemnde dannar grunnlag for permanent opphaldstillating

Rettane til ungdomar som er fylt 18 år

I likskap med ungdomane som er fylt 16 år, kan ungdomar over 18 år ha rett på grunnskuleopplæring for vaksne eller vidaregåande opplæring.⁹⁹ Ein viktig skilnad er likevel at ungdomar som er fylt 18 år kan ha rett og plikt på introduksjonsprogram etter introduksjonslova. Ifølgje introduksjonslova¹⁰⁰ § 2 har nykomne utlendingar mellom 18 og 55 år med behov for grunnleggjande kvalifisering og som oppfyller visse kriterium, rett og plikt til deltaking i introduksjonsprogram.

Føremålet med introduksjonslova er å styrke nykomne innvandrarar si moglegheit for deltaking i yrkes- og samfunnslivet, og slik også deira økonomiske sjølvstende. Både vidaregåande opplæring eller grunnskuleopplæring for vaksne kan vere del av introduksjonsprogrammet.

Rett og plikt til deltaking i introduksjonsprogram gjeld i hovudsak berre for personar som er busett i kommunen i medhald av særskilt avtale mellom utlendingsmyndene og kommunen, og som nykomen reknast den som har vore busett i kommunen i mindre enn to år når vedtak om deltaking i introduksjonsordning skal treffast.

Det går vidare fram av introduksjonslova at det er kommunen sitt ansvar å sørge for introduksjonsprogram til nykomne innvandrarar som er busett i kommunen. Kommunen skal «[s]å snart som mulig og innan tre månader etter bosetting i kommunen eller etter at krav om deltakelse blir framsatt, tilrettelegge introduksjonsprogram (...).»

⁹⁷ Utdanningsdirektoratet: *Mer grunnskuleopplæring til ungdom – veileder*. Sist endra: 19.07.2016.

⁹⁸ IMDi. *Hvem deltar i opplæring i norsk og samfunnskunnskap?* Sist oppdatert: 27. oktober 2017

⁹⁹ Dersom personar mellom 18 og 24 år har rett til vidaregåande opplæring, kan dei i staden søkje om å få rett til vidaregåande opplæring for vaksne, jf. oppl. § 3-1 tiande ledd.

¹⁰⁰ Justis- og beredskapsdepartementet: *Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)*, LOV-2003-07-04-80.

Revisjonskriterium knytt til tilbud om grunnskuleopplæring og særskild språkopplæring til minoritetsspråklege elevar

Retten til grunnskuleopplæring

Opplæringslova § 2-1, andre ledd, slår fast at retten til grunnskuleopplæring gjeld når det er sannsynleg at eit barn skal vere i Noreg i meir enn tre månader. Retten skal oppfyllest så raskt som mogleg og seinast innan éin månad. Vidare går det fram av opplæringslova § 2-1, andre ledd, at plikta til grunnskuleopplæring byrjar når opphaldet har vart i tre månader.

Minoritetsspråklege ungdomar i alderen 16-24 år har ikkje rett og plikt til ordinær grunnskuleopplæring, men kan ha rett til grunnskuleopplæring etter opplæringslova § 4-1.¹⁰¹ Dette tilbudet blei nærare skildra under revisjonskriteria i kap. 3.2.

Organisering av særskilt opplæringstilbod

For nykomne elevar frå språklege minoritetar har kommunen høve til å gjere unntak frå opplæringslova sine krav til organisering av opplæringa, ved å etablere ei form for innføringstilbod. Følgjande går fram av opplæringslova § 2-8, femte ledd:

Kommunen kan organisere særskilt opplæringstilbod for nykomne elevar i eigne grupper, klassar eller skolar. Dersom heile eller delar av opplæringa skal skje i slik gruppe, klasse eller skole, må dette fastsetjast i vedtaket om særskild språkopplæring. Vedtak om slik opplæring i særskilt organisert tilbod kan berre gjerast dersom dette er rekna for å vere til beste for eleven. Opplæring i særskilt organisert tilbod kan vare inntil to år. Vedtak kan berre gjerast for eitt år om gongen. I vedtaket kan det for denne perioden gjerast avvik frå læreplanverket for den aktuelle eleven i den utstrekning dette er nødvendig for å vareta eleven sitt behov. Vedtak etter dette leddet krev samtykkje frå elev eller føresette.¹⁰²

Frå forarbeida går det fram at føremålet med eit slikt innføringstilbod er å lære elevane norsk så raskt som mogleg for at dei skal kunne få utbytte av ordinær opplæring.¹⁰³ Moglegheiter til bruk av innføringstilbod er utdjupa i forarbeida til lova, og gjennom ein eigen rettleiar utarbeidd av Utdanningsdirektoratet. Denne rettleiaren skildrar moglegheiter og avgrensingar for skuleeigarar som ønskjer å tilby innføringstilbod til nykomne minoritetsspråklege elevar. Rettleiaren tar for seg regelverket, organiseringa av opplæringstilboda, tilrettelegging av innføringstilbodet og sakshandsamingsreglar.¹⁰⁴

Som det går fram av § 2-8 femte ledd siste punktum krev vedtak om særskilt opplæringstilbod samtykke frå elev eller føresette. Rettleiaren til Utdanningsdirektoratet understrekar at det er frivillig å gå i eit særskilt opplæringstilbod for nykomne elevar, og at elevar som vel eit ordinært opplæringstilbod har rett til særskild språkopplæring dersom eleven ikkje har tilstrekkelege dugleikar i norsk til å følgje den ordinære opplæringa. Vidare slår rettleiaren fast at det er viktig at kommunane og fylkeskommunane gir nykomne barn/unge og deira føresette god informasjon om moglegheita til å velje mellom eit innføringstilbod og eit ordinært tilbod.¹⁰⁵

Særskild språkopplæring, morsmålsopplæring og tospråkleg fagopplæring

I tillegg til dei rettane og pliktene som gjeld generelt for grunnskulen i Noreg, kan minoritetsspråklege elevar ha rett på særskild språkopplæring. Opplæringslova § 2-8 omhandlar særskild språkopplæring i grunnskulen for elevar frå språklege minoritetar. Frå første ledd går følgjande fram:

Elevar i grunnskolen med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar.

¹⁰¹ Utdanningsdirektoratet: *Minoritetsspråklige ungdom og voksne mellom 16-24 år i videregående opplæring*. Sist endra: 20.05.2016.

¹⁰² Kunnskapsdepartementet: *Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa av 17. juli 1998 nr. 61* (opplæringslova).

¹⁰³ Prop.84 L (2011-2012) Endringar i opplæringslova og privatskolelova (undervisningskompetanse m.m.). 13.04.2012

¹⁰⁴ Utdanningsdirektoratet: *Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever*. 2016.

¹⁰⁵ Utdanningsdirektoratet. *Veileder. Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever*. Juli 2012

Kartlegging av norskkunnskapar

Før det blir fatta vedtak om særskilt språkopplæring skal eleven sine norskkunnskapar kartleggast, jf. opplæringslova § 2-8, fjerde ledd:

Kommunen skal kartleggje kva dugleik elevane har i norsk før det blir gjort vedtak om særskild språkopplæring. Slik kartlegging skal også utførast undervegs i opplæringa for elevar som får særskild språkopplæring etter føresegna, som grunnlag for å vurdere om elevane har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen.

Det går fram av forarbeida til opplæringslova at eit av føremåla med undervegskartlegging av norskkunnskapane hos elevar med særskilt språkopplæring er å sikre at elevane får realisert overgangen til den ordinære undervisninga når dugleiken tilseier det, i samsvar med intensjonen i lova. Det går vidare fram av forarbeida at kor lang tid det må gå mellom kvar kartlegging må bli vurdert konkret i kvart enkelt tilfelle. Det blir understreka at kartlegginga ikkje er eit enkeltvedtak, men må sjåast som ei absolutt plikt før det blir gjort vedtak som gjeld retten til særskild språkopplæring. Manglande kartlegging vil såleis innebere ein feil ved sakshandsaminga.¹⁰⁶

Det er ein eigen læreplan i grunnleggjande norsk for språklege minoritetar. I tillegg har Utdanningsdirektoratet utarbeidd eit kartleggingsverktøy som skal hjelpe skulane til å vurdere kva tid elevane har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje ordinær norskopplæring:

Læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter er en overgangsplan som skal brukes til elevene er i stand til å følge opplæringen etter læreplan i norsk. I bestemmelse om vurdering i læreplanen heter det: "Det er utarbeidet kartleggingsverktøy i tilknytning til læreplanen. Når elevene har nådd målene i læreplanens nivå 3, skal de følge ordinær norskopplæring og bli vurdert i samsvar med denne. Det gis derfor ikke vurdering med karakter."¹⁰⁷

Enkeltvedtak

Avgjerd om ein elev sin rett til særskild språkopplæring er eit enkeltvedtak etter forvaltningslova, og reglane i forvaltningslova gjeld for sakshandsaming og utforming av vedtak, supplert av enkelte særskilte krav som går fram av opplæringslova § 2-8. Mellom anna er det gjennom forvaltningslova stilt krav til sakshandsamingstid, skriftlegheit, grunngjeving av enkeltvedtak og informasjon om klagerett, klageorgan, klagefrist, framgangsmåte ved klage mv. Det er også sentralt i eit forvaltningsrettsleg perspektiv at det går klart fram av enkeltvedtaket kva det er fatta vedtak om. Dersom kartlegginga viser at eleven har tilstrekkelege dugleikar i norsk til å følgje ordinær opplæring, skal det fattast enkeltvedtak om at eleven ikkje har rett til særskild språkopplæring. I rettleiingsmaterieil frå Utdanningsdirektoratet er det utdjupa kva informasjon eit enkeltvedtak om særskild språkopplæring må innehalde.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Ot.prp.nr.55 (2008-2009) *Om lov om endringer i opplæringslova og privatskolelova*. 03.04.2009

¹⁰⁷ Utdanningsdirektoratet: *3. Kartlegg elevens norskskoleferdigheter*. Sist endra: 20.05.2016.

¹⁰⁸ Utdanningsdirektoratet: Regelverket for minoritetsspråklege. Saksgangen for særskilt språkopplæring. Fatt enkeltvedtak. Sist endra 20.5.2016. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/minoritetsspraklige/regleverk-som-gjelder-spesielt-for-minoritetsspraklige/sarskilt-sprakopplaring/4-Fatt-enkeltvedtak/>

Vedlegg 3: Sentrale dokument og litteratur

Lov og forskrift

Kunnskapsdepartementet: Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) av 4. juli 2003 nr. 80.

Kunnskapsdepartementet: *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa* (opplæringslova) av 17. juli 1998 nr. 61.

Justis- og beredskapsdepartementet: Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven). LOV-1967-02-10.

Forarbeid, rundskriv, rettleiarar mv.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet: *Arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. – En håndbok for kommunene*. 2011.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Utdanningsdirektoratet og Helsedirektoratet: *Kommunenes og fylkeskommunenes ansvar for barn og unge som oppholder seg i kommunen som asylsøker*. Brev til alle landets kommuner og fylkeskommuner. 30. oktober 2015.

Justis- og beredskapsdepartementet. *Rundskriv til lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)*. Rundskriv G-01/2016. 20. september 2016.

Kommunal- og regionaldepartementet: St.meld. nr. 49 (2003-2004). *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse. Ansvar og frihet*. 1. oktober 2004.

Kunnskapsdepartementet: Ot.prp.nr.55 (2008-2009) *Om lov om endringer i opplæringslova og privatskolelova*. 03.04.2009

Kunnskapsdepartementet: Prop.84 L (2011-2012) *Endringer i opplæringslova og privatskolelova (undervisningskompetanse m.m.)*. 13.04.2012

Utdanningsdirektoratet. *Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever*. Veileder. Juli 2012, oppdatert 2016.

Utdanningsdirektoratet: *Språkkompetanse i grunnleggende norsk*. Kartleggingsmateriell. 2007.

Dokumentasjon frå Klepp kommune

Flyktingtenesta i Klepp kommune. *Intro-rutiner. Flyktingtjenesten i Klepp kommune. Verktøy for arbeid med introduksjonsordningen*. Revidert 28.11.2018

Flyktingtenesta. *Referat frå møte på Jæren folkehøgskule 20.06.2018*.

Flyktingtenesta i Klepp kommune. *Ungdomsprosjekt, våren 2018*. 24.04.2018

Flyktingtenesta i Klepp kommune. *Rutiner for bosetting. Flyktingtjenesten i Klepp kommune*. Utan dato.

Klepp kommune. *Handlings- og kompetanseplan, Virksomhet for Helse og inkludering – Flyktingtjenesten 2019*. Utan dato.

Klepp kommune. *Organisering – barn og unge*. Behandla i hovudutval for skule og barnehage i sak 21/18 31.05.2018.

Klepp kommune: *Minoritetsspråklige – opplæringslova § 2-8. Overordna retningslinjer*. Oppdatert 30.01.18.

Klepp kommune. Oppvekst. Klepp kommune 2018 – 2026.

Klepp kommune. *Kompetanseplan for helsestasjonstjenester; jordmortjeneste, helsestasjon, skolehelsetjeneste, familieenhet og psykologtjeneste – 2017.* Utan dato.

Klepp kommune. *Organisering og økonomi knytt til flyktningarbeidet – godkjent av rådmannens leiargruppe 09.06.2015.*

Klepp kommune. *Taktskifte. Helse og velferd i ei ny tid, strategiplan 2015 – 2026.* Vedteken av kommunestyret 17.11.2014

Klepp kommune. Handlingsplan mot barnefattigdom 2013-2016.

Klepp kommune. *Minoritetsspråklege elevar i Klepp.* Utan dato.

Klepp kommune: *Velkommen til Kleppskulen. Informasjonshfte til minoritetsspråklege foreldre/foresatte om samarbeid heim – skule.* Utan dato.

Strand, Gjesdal, Klepp og Time kommune og Klepp kommune Og Semantix AS. 10.01.2018

Time kommune: *Avtale med Klepp kommune. Norsk og samfunnskunnskap for vaksne innvandrarak og flyktningar i Klepp og Time.* Dato: 17.11.2015

Andre kjelder

Bjerkan (NOVA): Integrering av flyktningbarn. Norske kommuners bruk av særtiltak. NOVA Notat 9/09.

Fylkesmannen i Rogaland: Endeleg tilsynsrapport. Individuell plan for deltakarak i introduksjonsprogram. Tilsyn med Klepp kommune. 2017

IMDi. Integreringstilskudd. Sist oppdatert: 28. januar 2019. www.imdi.no

IMDi. Hva sier loven om bruk av tolk? Sist oppdatert: 26. juni 2018. www.imdi.no

IMDi. Hvem deltar i opplæring i norsk og samfunnskunnskap? Sist oppdatert: 27. oktober 2017. www.imdi.no

Utdanningsdirektoratet: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/minoritetsspraklige/regleverk-som-gjelder-spesielt-for-minoritetsspraklige/>

Deloitte AS and Deloitte Advokatfirma AS are the Norwegian affiliates of Deloitte NWE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.no for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Deloitte Norway conducts business through two legally separate and independent limited liability companies; Deloitte AS, providing audit, consulting, financial advisory and risk management services, and Deloitte Advokatfirma AS, providing tax and legal services.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk management, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. Deloitte serves four out of five Fortune Global 500® companies through a globally connected network of member firms in more than 150 countries bringing world-class capabilities, insights, and high-quality service to address clients' most complex business challenges. To learn more about how Deloitte's approximately 245,000 professionals make an impact that matters, please connect with us on Facebook, LinkedIn, or Twitter.